ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ:

СОВЕТ НАУКЫН ГАЙХАМШАГТА ШЭНЭ ТУЙЛАЛТА

Пилодой залан ябуулдаг, гурбан һууритай „Восход“ гэжэ одон онгосо түбиие тойрон ниидэбэ

Онгосын командир— лётчик-космонавт инженер-полковник В. М. КОМАРОВ, экипажай гэшүүд—научна хүдэлмэрилэгшэ-космонавт, техническэ эрдэмэй кандидат К. П. ФЕОКТИСТОВ, врач-космонавт Б. Б. ЕГОРОВ гэгшэд ниидэнэ

Дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын гурбан һууритай, пилодой залан ябуулдаг «Восход» гэжэ замбуулинай онгосо хүсэн түгэс шэнэ түлхигшэ-ракетээр мүнөөдэр, 1964 оной октябриин 12-то, Москвагай сагаар 10 час 30 минутада Советскэ Союзһаа хэмэл одоной замда гаргагдаа. Советскэ Союзай гражданинууд: онгосын командир летчик-космонавт инженер-полковник Комаров Владимир Михайлович, экипажай гэшүүд — научна хүдэлмэрилэгшэ-космонавт, техническэ эрдэмэй кандидат Феоктистов Константин Петрович, врач-космонавт Егоров Борис Борисович гэгшэдһээ бүридэһэн экипаж замбуулинай онгосын борт дээрэ һуужа ябана.

Замбуулинай шэнэ ниидэлгэ иимэ уг зорилготой гэбэл:

— Олон һууритай, пилодой залан ябуулдаг замбуулинай шэнэ онгосые туршажа үзэхэ;

— эрдэм, техникын элдэб һалбаринуудай мэргэжэлтэдһээ бүридэһэн бүлэг космонавтнуудай ниидэхэ үедөө хүдэлмэрилхэ хаба шадабари, холбоо барисаатай байха аргые шэнжэлхэ;

— замбуулин соо ниидэлгын үедэ научн физико-техническэ шэнжэлгэнүүдые хэхэ;

— хүнэй бэе махабадта замбуулинай ниидэлгын элдэб ушаралнуудай ямараар нүлөөлдэг байһые шэнжэлжэ үргэлжэлхэ;

— удаан ниидэлгын үедэ медико-биологическа үргэн ехэ шэнжэлгэ хэхэ.

Борт дээрэ тодхогдоһон аппаратурын туһаламжаар, онгосын экипажай научна хүдэлмэрилэгшэ-космонавтын, врач-космонавтын сэхэ хабаадалгатайгаар эдэ шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ.

«Восход» гэжэ одон онгосо хараалагдаһан газартаа дүтэрхыгөөр замбуулинай замда гаргагдаа. Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор, одон онгосо 90,1 минута соо Газарые тойрон дабшана, Газарһаа холодолгын наада захань (перигей) 178 километр, саада захань (апогей) 409 километр болоно. Экватор тушаа замбуулинайнь зам 65 градус шахуу һөөлжүү.

«Восход» гэжэ замбуулинай онгосын борттой хоёр талын радио-холбоон бэелүүлэгдэнэ.

Онгосын экипаж нүхэд Комаров, Феоктистов, Егоров гэгшэдэй элидхэһэнэйнь ёһоор, бүхы экипаж онгосынгоо замбуулинай замда гарахадань, хиидэ дэгдэн хөөрэхэдөө яһала һайнаар тэсэбэ.

Нүхэд Комаров, Феоктистов, Егоров гэгшэдэй бэень һайн ябана.

«Восход» гэжэ замбуулинай онгосын бортһоо мэдээсэлнүүд 143,625; 17,365; 18,035 мегагерцын частота дээрэ дамжуулагдана.

Тэрэшэлэн 19,9944 мегагерцын частота дээрэ хүдэлдэг «Сигнал» гэжэ передатчик онгосо дээрэ тодхогдонхой.

Замбуулинай онгосын борт дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд һаадгүй һайнаар хүдэлнэ.

Энэ ниидэлгын ябаса тухай саашанхи мэдээсэлнүүд Советскэ Союзай бүхы радиостанцинуудаар дамжуулагдаха.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 243 (10611) | 1964 оной октябриин 13, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Нүхэр Освальдо Дортикос Торрадо СССР-тэ ерэхэнь

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй, правительствануудай толгойлогшонорой Каиртахи хоёрдугаар конференциһэ Гаванаяа бусаха замдаа Кубын Республикын Президент Освальдо Дортикос Торрадын хани ёһоор Советскэ Союзда айлшахыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, Советскэ правительство уриба.

Президент Освальдо Дортикос энэ урялые баяртайгаар зүбшөөн абаад, ойрын үдэрнүүдтэ СССР-тэ ерэхээ байна.

Молдавиин ажалшадта амаршалга

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Молдавиин компартиин Центральна Комитедтэ, Республикын Верховно Соведэй Президиумдэ, Молдавиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ амаршалгын бэшэг эльгээжэ, Молдавиин ССР-эй байгуулагдаһаар, Молдавиин Коммунис партиин тогтоогдоһоор 40 жэлэй ойн ехэ һайндэрөөр Совет Молдавиин хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциие, бүхы ажалшадые халуунаар амаршалба.

Молдавиин ажалшад Коммунис партиин хүтэлбэри доро, ород, украин болон манай ороной бусад арадуудай аха дүүгэй туһаламжаар тэмсэһэн, илалтануудые туйлаһан алдарта 40 жэлэйнгээ дүнгүүдые омогорхолой мэдэрэлтэйгээр согсолжо байна гэжэ амаршалга соо хэлэгдэнэ. 1963 ондо республикын промышленностиин бүхэли гаргаһан продукциин хэмжээн 1953 онойхиһоо 3,3 дахин ехэ, хүдөө ажахынь үйлэдбэрилгын хэмжээн 2 дахин шахуу ехэ болонхой байна.

Молдавиин Совет Социалис Республикын алдарта амжалтанууднь—Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай, социалис байгуулалтын, манай ороной арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай агууехэ илагдашагүй хүсэтэй байһанай элирхэй жэшээ мүн.

Республикынгаа саашадаа хүгжэн һалбархын түлөө, КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, партиин Программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө, коммунизмын агууехэ хэрэгэй түлөө Молдавиин ажалшад саашадаашье шэн зоригтойгоор тэмсэхэ байха гэжэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет батаар найдана. (ТАСС).

Тува арадта амаршалга

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тува арадта амаршалгын бэшэг эльгээжэ, Тувын АССР-эй 20 жэлэй ойтой, тэрээниие Ленинэй орденоор шагнаһан гайхамшаг ушараар дашарамдуулан, Тувын хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенциие, бүхы ажалшадые халуунаар амаршалба.

Агууехэ Октябриин социалис революциин илалта тува арадай национальна бэеэ дааһан байдалтай болохо арга боломжо олгоо һэн гэжэ амаршалга дотор хэлэгдэнэ. Тува арад совет арадай туһаламжа, дэмжэлгэдэ түшэглэн, социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ замаар найдамтай дабшаһан, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнтэй хуби заяагаа холбоһон байна.

Советскэ Союзда Тувын Арадай Республикын һайн дураараа нэгэдэн ороһониинь бүхы ажалшан зоной дура хүсэлые, хэтэ заяанай шалзалгые хангаһан, тува арадай ажабайдалдахи түүхэтэ гайхамшаг ябуулга болоһон байгаа гэжэ амаршалга дотор тэмдэглэгдэнэ. Энээгээ тува болон совет арадуудай бодото интернациональна, аха дүүгэй харилсаан бэелүүлэгдээ. Тувын АССР манай ороной аха дүү арадуудай хани барисаата бүлэдэ нэгэдэжэ, ажахын ба соёл гэгээрэлэй байгуулалтын талаар ехэ амжалтануудые туйлаа.

Тувын ажалшад республикынгаа экономико болон соёл культурые улам хүгжөөн һалбаруулхын түлөө саашадаашье эдэбхитэйгээр тэмсэхэ, манай олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн агууехэ Эхэ ороной бүхы арадуудтай хамтадаа коммунис общество байгуулгын хэрэгтэ хүсэд таарахаар хубитаяа оруулха байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет батаар найдана.

Совет Тувын ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюро РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум, Россин Федерациин Министрнүүдэй Совет амаршалгын бэшэг эльгээгээ.

* * *

Ород арадай, манай орон доторхи бусад арадуудай аха дүүгэй туһаламжаар, үнгэрһэн 20 жэлэй туршада Тувын Республикын промышленность эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөгдэһэн, хүдөө ажахыдань ехэһэн хубилалтанууд болоһон байна. Тувын Автономито Совет Социалис Республикын амжалтанууд — совет арадай хани барисаанай барагдашагүй ехэ хүсэтэй байһанай, Коммунис партиин, үнэн ленинец Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй тэрэнэй Центральна Комитедэй бэелүүлдэг ленинскэ политикын илан мандаһанай эли тодо гэршэ жэшээ болоно.

(ТАСС).

СОВЕТ ТУВЫН ХОРИН ЖЭЛЭЙ ОЙ

КЫЗЫЛ, октябриин 10. (ТАСС-ай корр. Советскэ Союзда Тувын нэгэдэн ороһоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан мүнөөдэр эндэ болоо. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Л. Н. Ефремов түрүүтэй РСФСР-эй правительственна делегаци, Россин Федерациин хэдэ хэдэн республика, хизаар, областьнуудай түлөөлэгшэд, Кызылай олониитын түлөөлэгшэд энэ суглаанда хабаадаба.

Ажахын болон соёл гэгээрэлэй байгуулалтын талаар туйлаһан амжалтануудайнь түлөө, хорин жэлэй ойтойнь дашарамдуулан Тувын АССР-тэ үршөөгдэһэн Ленинэй орденые республикын хүтэлбэрилэгшэдтэ Л. Н. Ефремовэй барюулхада, нэрьемэ альга ташалга болобо.

КПСС-эй Тувын обкомой нэгэдэхи секретарь С. К. Тока «Совет Тувын хорин жэлэй ой» гэһэн элидхэл хээ.

Химиин туйлалта— мал ажалда

ХҮРШЭНЭРҺӨӨ ЖЭШЭЭ АБАХАА ЯАНАБ

— Үдэрһөө үдэртэ фермэдэмнай 10—15 килограмм һүн доошоо орожол байна. Бүхы гүүртэдэ энэ багашье һаа, 10 үдэртэ центнер һүн алдагдаха болоно,— гэжэ Бэшүүрэй совхозой Ново-Сретенкын фермые даагша Даниил Тихонович Иванов һанаагаа зобонгёор хөөрэнэ.

— Үнэхөөр һүмнай доошоо орожо, бэлшээриин ногоон хожоржо, һанаа зоболтой болоо,— гэжэ совхозой түрүү һаалишад Дулма Дармаева, Хандама Дашиева гэгшэдшье һанаата болоно.

Эдэнэрэй һанаагаа зобохоньшье буруу бэшэ. Юуб гэхэдэ, совхозойнгоо гүрэндөө ороохо таряа ехээр тушаажа, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябажа байхадань, һаалишад, малшад гүрэндэ һү тушааха юһэн һарынгаа түсэб дүүргээгүй үлэшоо ха юм. Һү һаали доошонь оруулхагүй арга боломжонуудай бии байтар иимэ байдалда ороходо хоро бусалхаар байна.

Хэрбээ сентябрь һарын түрүүшын 10 хоног бүри Мухар-Шибиркын фермэдэ дунда зэргээр 67 литр һүн үнеэн бүхэнһөө һаагдажа байбал, сентябриин һүүлшын 10 хоногто 54 литртээ орошоо. Иимэрхүү байдал Матнаагай, Дабаатын, Нарин-Загайн фермэнүүдтэ үзэгдэнэ.

Иимэ бирагүй байдалһаа гараха ямар арга бииб? Энээнһээ гарахын тула нэн түрүүн фермэ бүхэндэ химиин туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала болоно. Энэ совхоздо үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ гидролизно аргаар тэжээл бүйлүүлдаг, хэмэл һүн тугалнуудта уулгадаг байһан. Энээнэй ашаар үбэлэй хүйтэндэ, хабарай хагсуудашье үнеэдһээ һү ехээр абадаг байгаа. Энээн тушаа 6-дахи фермын тоо бүридхэлшэ Клавдия Слепнева иигэжэ хөөрэбэ:

— Үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ гидролизно дрожжын хүсөөр тэжээл бүйлүүлдаг һэмди. Би тэрэниие бэлдэдэг байгааб, һолоомо хэрэглэгшэ һэмди. Тиимэ тэжээл эдиһэн үнеэдһээ һүншье ехээр гарадаг, тоһолигынь 4,1—4,2 процент болодог бэлэй. Мүнөө жэл иимэ тэжээл бэлдээгүйдэ аргагүй.

Тиигэбэшье энэ совхоздо гидролизно аргаар бага һолоомон бүйлүүлагдаһан байна. Дулаан болохолоор, малай ногоон дээрэ гарахада, тиимэ тэжээл бэлдэхээ болишоһон. Энээниие зүбшөөхөөр бэшэ. Юуб гэхэдэ, энэ совхозтой хаяа хадхажа һуудаг Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой малшад гидролизно аргаар бүйлүүлһэн тэжээл малдаа саг үргэлжэ эдюулжэ, һү шэмынь жэлэй дүрбэн сагта нэмээжэ шадана ха юм.

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо гидролизно дрожжын хүсөөр тэжээл бүйлүүлхэ хэрэг зунайшье сагта таһалдаагүй. Мүнөө үедэ, бэлшээриин ногооной хагдараад байхада, гидролизно аргаар һолоомо бүйлүүлдэг цех эндэ хүдэлжэ үни захаланхай. Жэшээнь, эндэхи Үзэко-Лугай фермэдэ үдэр бүри 1 тонно иимэ тэжээл бэлдэгдэнэ. Малаа эдеэлүүлһэнэй ашаар түс совхоз гүрэндэ һү тушааха бүхэли жэлэйнгээ түсэб үни хада дүүргэнхэй. Мүнөөшье һү һаалинь доошоо ороногүй.

Бэшүүрэй совхозой һаалишад, малшад, мэргэжэлтэд үнгэрһэн 9 һарын туршада гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүйшье һаа, жэлэй дүүрэтэр гэрээлһээ гараха зорилго урдаа табинхай.

— Мүнөө жэл гүрэндөө 15 мянган центнер һү тушааха түсэбтэйбди. Һүүлэй мэдээгээр 11146 мянган центнер бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаахай. Гидролизно аргаар һолоомо бүйлүүлхэ түхеэрэлгэ Мухар-Шибиркын фермэдэ тодхогдожо байна. Эндэ үдэр бүри 25 тонно хүрэтэр гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан һолоомо, 10 тонно хэмэл һүн бэлдэгдэхэ юм. Энэ фермэ дээрэ бэлдэгдэһэн иимэ тэжээл үшөө Ново-Сретенкын, Матнаагай, Гутайн, Дабаатын фермэнүүдтэ эльгээгдэхэ ушартай,— гэжэ совхозой главна зоотехник Михаил Ерофеевич Зимирев хэлэжэ байһан.

Иимэрхүү хөөрэлдөөн октябриин 6-да болоо һэн. Теэд мүнөө дээрэ тэрэ цех хэзээ бүтээгдэхэ байһаниинь мэдэгдэнэгүй.

Тэрэ ехэ цехэй бүтээгдэтэр үнгэрэгшэ үбэл гидролизно аргаар һолоомо бүйлүүлһэн түхеэрэлгэнүүдээ хэрэглэхээ яанабта гэжэ асуухада, түхеэрэлгэнүүдтэ заһабари хэрэгтэй гэһэн шалтагаан барина.

Совхозой һаалиин 5-дахи фермэдэ ерэбэбди. Маанадые фермэдэ хүдэлдэг үбгэжөөл Тимофей Алексеевич Ткачев угтаа. Фермэдэмнай КВ-200 түхэлэй тэжээл бүйлүүлхэ котел бии аад, ехэ заһабарида ороходо болошонхой. Тэжээл бүйлүүлдэг цехэй шалыень цементээр хушаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ үбгэжөөл мэдүүлээ.

Үнэхөөр энэ фермэдэ тэжээл бүйлүүлхэ түхеэрэлгэнүүд һандархай хэбтэһээр. Байра соонь хүн амитанай орохо аргагүй муухай.

Иимэрхүү байдал мүн һаалиин 6-дахи фермэдэ үзэгдэнэ. Эндэ тэжээл бүйлүүлхэ цехэй шаланъ заһабарилагдахаар, гидролизно аргаар бүйлүүлһэн тэжээл хэжэ абаха амһартаншье байхагүй.

Гидролизно аргаар тэжээл бүйлүүлхэ тухай юу бодожо байнабта гэжэ эндэхи 3-дахи отделениие эрхилэгшэ нүхэр Афанасьевта хандабабди. Тэрэ иигэжэ харюусаа:

— Тиимэ тэжээл бэлдэхэл гэжэ оролдожо байнабди. Карбамид абанхайбди. Складтамнай 3 тонно бии. Зүгөөр соляна кислота байхагүй.

Иимэ аали нобшоор ажаллажа байхадань, хэзээ үнеэдэйнь һү шэмэ нэмэхэ юм. Бэшүүрэй совхозойхид хүршэ Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозойхидһоо жэшээ абахаа яана гээшэб?

«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» болон Мухар-Шэбэрэй «Ленинэй зам» газетэнүүдэй хамтын корреспондент.

Алдарта Октябриин хүидэлэлдэ

УРДЫНХЯАРАА ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Агууехэ Октябриин һайндэртэ зорюулжа, ажалай бэлэг бария гэһэн уряалтайгаар республикымнай модошод эдэ үдэрнүүдтэ ажаллана. Ехэ модо бэлэдхэхэ, таллуулха гэһэн мүрысөөн леспромхоз, модо бэлэдхэлэй пункт, участогуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Модошод һаяхан юһэ һарынгаа дүн согсолон гаргаа. 65 мянган кубометр модо, 55 мянган шпала, 33 мянган кубометр хюрөөдэмэл модон түсэбһөө гадуур бэлэдхэгдээ. Хандагатайн леспромхозойхид урдынхидаал адли түрүү зэргэдэ гаранхай. Түсэбһөө гадуур 15 мянган кубометр модон, 15 кубометр модон хайрсаг, 10 мянган шпала — иимэл даа хандагатайнхидай ажалайнь бэлэг. Эдэнэр энэ амжалтаяа арьбадхаха гэжэ шиидээд, бүри эршэмтэй шангаар ажаллана.

Нүхэд И. Н. Кушнаренко, В. Н. Спиридонов, А. Н. Кудряшов, Н. Е. Кириллов, Л. Н. Зубакин гэгшэдэй даадаг бага комплексно бригаданууд даабаряа холо үлүүлжэ ябана.

Хориин леспромхозойхид юһэ һарынгаа түсэбые мүн лэ үлүүлэн дүүргэжэ, 10 мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлдэнхэй. Һайндэр болотор арба һарын түсэбһөө гадуур 15 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ уялга тэдэнэр абаба. Хуртэйн, Итанцын, Ардасаанай, Хандагайн болон бусад леспромхозуудай модошод һайндэрэй ажалай вахтада жагсанхай.

Н. ТЮРНЕВ.

ШЭНЭ ХҮСӨӨР...

Түмэр-бетон зүйлнүүдые бүтээдэг 1-дэхи завод энээнһээ урда гээгдэжэ ябаа. Даабаряа саг болзор соонь дүүргээгүй, муу шанартай продукци бүтээһэнэйнгөө түлөө шүүмжэлэгдэдэг байгаа. Илангаяа барилгашад тэдэниие зэмэлдэг һэн.

Октябриин һайндэрэй ажалай вахтада жагсажа, нэн түрүүн дутагдалаа усадхаад, продукци ехээр, һайн шанартайгаар бүтээхэ гэжэ тэдэнэр мүнөө оролдоно. Заводой үйлэдбэри шэнэдхэн хубилгагдажа байна. Энээнэй ашаар түмэр-бетон зүйлнүүд шэнэ аргаар бүтээгдэдэг болохо юм. Заводто шэнэ түхеэрэлгэ абтаа, заримааниинь өөһэдынь хүсөөр зохёогдон тодхогдоо.

Иигэжэ заводой бүтээдэг продукциин шанар горитойгоор дээшэлүүлэгдэхэ, тэрэнэй өөрынь үнэ бага болгогдохо. Шэнэ технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар үнэтэй сэнтэй металл алмагдаха. Сүүдхэ соо 200 килограмм, һара соо табан тонно үнэтэ металл арьбалха арга олгогдоо.

— Октябриин һайндэртэ манай бариха бэлэг иимэл даа,— гэжэ заводой главна инженер С. В. Конецкий мэдүүлнэ. — Заводой хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөөн дэлгэржэ, шанар һайнтай продукци гаргахын түлөө хүн бүхэн оролдоно гэхэдэ алдуу болохогүй. Мүнөө бидэниие барилгашад хараахагүй, харин бүтээһэн юумэдэмнай баясаха бэзэ. Теэд энээгээр һамааржа яахаб? Үшөөл оролдохобди, ажаллахабди. Үгэмнай бата.

Ю. ФРОЛОВ,
манай корр.

★

37 мянга гаран центнер таряа гүрэндөө худалдаһан «Знамя Ленина» колхоз (Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени) тухай шэнэ суу республика доторнай тарханхай.

Һайн ургаса ерэхэ жэлдэшье хурахын тула шанар һайнтай үрэһэн заатагүй хэрэгтэй ха юм. Колхозойхид хадань эндэхид энээниие һайнаар ойлгожо, алтан үрэһэ амбаарта хаажа эхилэнхэй. Мүнөө колхоздо 4700 центнер шэмэсын үрэһэн сэбэрлэгдээд байна.

— Үдэр һүнигүй ажаллана шадахабди. Үшөө 2300 центнер үрэһэн сэбэрлэгдэхэ гээд, 2-дохи отделениин ороохоной тоогой кладовщик Даши-Нима Митыпов хөөрэнэ.

Зураг дээрэ: «Знамя Ленина» колхозой 2-дохи отделениин ороохоной тоог дээрэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

★ ★

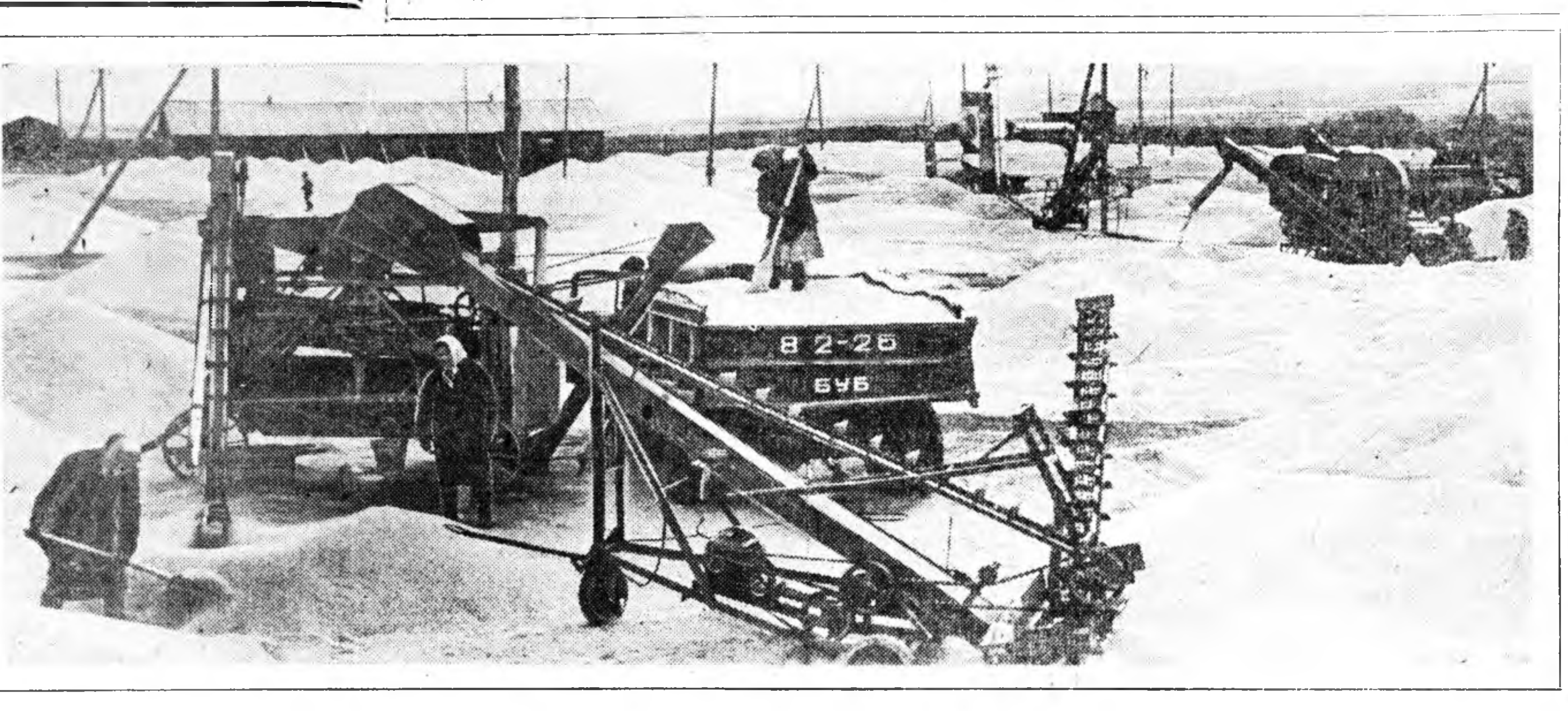

Намарай паар—найдамтай хани

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ХАХАЛАГДАНА

Элдүүриингээ газар ашаа үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тарялангаа зүбөөр хубаарилха, сэбэр паар болгожо газараа бүхэли жэл хооһоор байлгаха ябадалые усадхаха тушаа манай колхоздо ехэхэн хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Хэрбээ урдань хахалагдадаг газарай 20—25 процентнь сэбэр паар болгогдодог байгаа һаа, мүнөө тэрэнэй миил 4 процентнь сэбэр паарта үлөөгдэнэ.

Сэбэр паар иимэ ехээр хорооғоошье һаа, ороохо таряанай ургаса доошоо ороногүй, харин жэл бүри дээшэлнэ. Энэ ямар аргаар туйлагданаб гэхэдэ, колхознай һүүлэй жэлнүүдтэ намарай паар ехээр хахалдаг болоно, тарялангдаа аммиагтай уһа ехээр оруулна, шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэжэ захалаа.

Энэ жэлдэшье манай колхоздо намарай паар урагшатайгаар хахалагдажа байнхай. Октябриин 10-най байдалаар колхознай 5500 гектар намарай паар элдүүрилээ гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 500 гектар хахалагданхай.

Паар хахалалга дээрэ хүсэ ехэтэй «С-80» түхэлэй 3 трактор, «С-100»—хоёр, «ДТ-54»—6 трактор ажаллана. Колхозой эрхим трактористнууд Владимир Попков, Николай Федорин гэгшэд «С-80» тракторaар 400 гектар намарай паар хахалжа, социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гаранхай. Мүн трактористнууд Петр Муранский, Константин Усольцев гэгшэд «ДТ-54» тракторaар түс түстаа 170 гектар намарай паар элдүүрилээд байна.

Намарай паар хахалжа байһан трактористнуудые материальна талаар урмашуулхын тула тэдэнэй ажалай түлөөһэн 50 процентээр дээшэлүүлэгдэнхэй. Тиигэжэ манай трактористнууд шадаал һаа, ехэ газар хахалха гэжэ оролдоно бшуу.

Энэ шухала хүдэлмэриие хурданаар ябуулха хэрэгтэ тарялан дээрэһээ һолоомо саг соонь хуряажа абаха гээшэ ехэ удха шанартай. Һолоомо поли дээрэһээ суглуулха хүдэлмэри энэ жэлдэ шэнэ янзаар эмхидхэгдэһэн байна. Хэрбээ урдань комбайнһаа гараһан һолоомын бухалнуудые тросоор татуулжа, поли дээрэнь обоолдог байгаа һаа, энэ жэлдэ түсхай шарга дээрэ һолоомо соможо, полиин захада гаргажа һуридаг болонхой. Энэ ушарта поли жэгдэ һайнаар элдүүрилэгдэдэг, һолоомон һүриин һуури хахалагдангүй үлэхээ болинхой.

Колхозой механизаторнууд намарай паар һайн шанартайгаар элдүүрилхые оролдодог. Механизатор бүхэн плугаа һайнаар тааруулжа, заабол предплужнигуудые тодхожо, 20—22 сантиметр гүнзэгытэйгоор хахалдаг байха юм. Газар хахалжа байха үедөө борной гү, али шүдэтэй каток шэрэдэг заншалтай.

Һайн шанартай намарай паар бэлдэхын тула эртэ хахалагдаһан газараа намартаа баһа элдүүрилхэдэ зохид байдаг. Түрүүн элдүүрилэгдэһэн поли дээрэ ногоо ургажа захалхалаарнь лэ борнойлдог, лущени хэдэг байнабди. Һүүлэй мэдээгээр 2000 гектар намарай паар дээрэ лущени хэгдэнхэй.

Мүн намартаа газар хахалхадаа аммиагтай уһа оруулхада ашa үрэ ехэтэй байһаниинь манай дүй дүршэл харуулаа. Намарай паар дээрэ лущени хэжэ байха үедөө 1000 гектар дээрэ энэ жэл аммиагтай уһан оруулагдаа.

Энэ жэлэй дулаан намарта газар хахалха, намарай паарта аммиагтай уһа оруулха хүдэлмэри мүнөөшье үргэлжэлһөөр. Гэхэтэй хамта полиин хажууда суглуулагдаһан һолоомоёо малай үбэлжэхэ газарта зөөжэ эхилээбди. Мүнөө 2000 гаран центнер һолоомон зөөгдөөд байнхай.

И. ЕЛШИН,
Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой главна агроном.

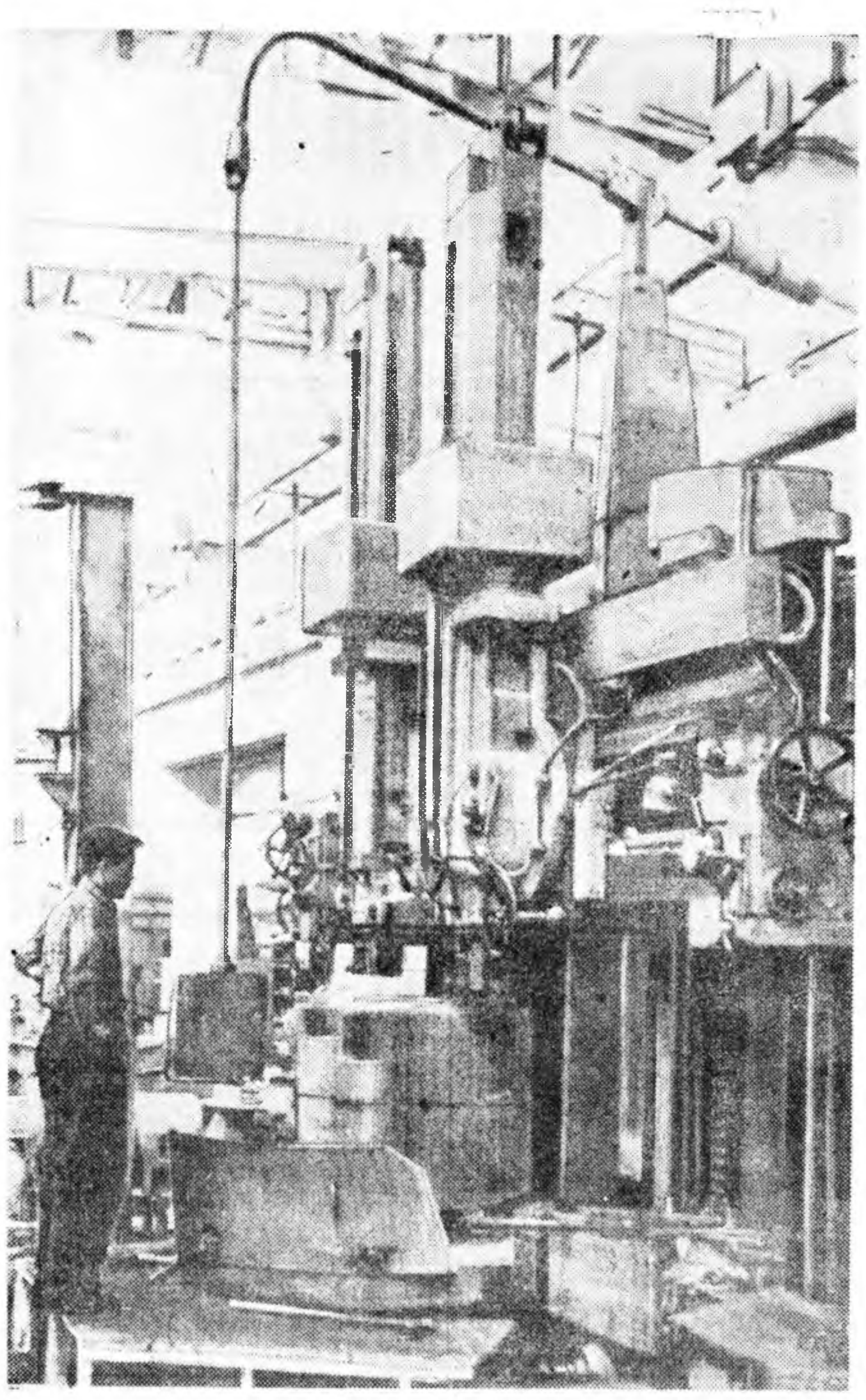

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой токарь-карусельщик Александр Пожидаев Агууехэ Октябрийн хүндэлэлэй вахтада жагсаад, халаан бүриингөө даабари 110—115 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Зураг дээрэ: нүхэр Пожидаев карусельнэ станогоор электромоторой корпус тошиилдожо байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ЭМХИДЭҺЭН ОЛОНОЙ ХҮСЭЛ ЭРШЭТЭЙ

«Бургаастаймнай һаалишад бахал түрүүлһээр гү, һүүлээ баригдахаяа болёо». «Юрэдөө хайшан гээд маанадаа ахиһаар ахинаба гээшэб?». «Жэлэй түгэстэрышье тэдэнэрэй урда орохонь бэрхэ ха». Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һү һаалиин гүүртэнүүдэй социалис мүрысөөнэй дүн гаргаха бүри Ягодное тосхондо, Тохойн гүүртэдэ, Арбузово һууринда иимэ атаархангы, сүхэрэнгы хөөрэлдөөнүүд улам улам дэлгэрдэг болоожо байнхай.

Бургаастайнхидуул энээнһээ урда ходол хамагай хойно шэрэгүүсэлдэжэ ябадаг һэн. Тиимэ аад, энэ жэлэй хабарһаа хойшо һү һаалиа харaa байса дээшэлүүл дээшэлүүлһээр, мүнөө нүхэдтөө түбһөөр хүсэгдэхэеэ болёод ябахадань зоной гайхахань бурүу бэшэ,—гэжэ колхозой парткомой секретарь нүхэр С. Ж. Ламожановшье ехэ оһзуурхангаар Бургаастай ошожо ябаха замдаа хөөрөө бэлэй.

Энэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Бургаастайн гурбадахи комплекснэ бригадын һаалишан яагаад иимэ солотой, хүндэтэй болоо юм гэжэ хэлэхын тула нэгэ хэды тоо, баримта дурдалтай. Үнгэрһэн юһэ һарын туршада бургаастайнхид жэлэйнгээ түсэб дүүргээ гэхэ гү, али 155138 литр һү haahan байна. Түсэбтэ даабариhaa 30 мянган литр һү ехээр абаха гэһэн социалис уялгаа ноябриин 7 болотор лаб бэелүүлхэ. Тиигээд жэлэй дүүрэтэр үшөө 40 мянган литр һү haaxa гэжэ шэнэ уялга абанхай.

Бэшэ гүүртэнүүдэй һаалишадта орходоо бургаастайнхид хэды зэргэ түрүүлжэ ябанаб гэжэ 9 һарын туршада фуражна үнеэн бүриһөө haargahan һү дээрэ хаража үзэбэл, колхозой дунда хэмжээнһээ 300 литрээр үлүү һү haahan байна. Гэхэ зуура, артелиин һаалишад бултадаа нэгэ янза эрхэ байдалда ажалладаг aaб даа. Тэд адли байдалтай аад, Бургаастайн һаалишад хайшан гэхэдээ иимэ ехэ һү hаанаб?

— Хайшан гээд гэхэ манда юун ондоо юумэн байхаб даа. Зоной жииргээр худалөөд байнабди,— гээд, энэ гүүртэдэ ерэхэдэмнай, өөдэгэй юумэ хүн абаһаар хэлэжэ үгөөлгүй haaб даа. Тиигэһээр, гүүртын байдалтай танилсаһаар, хүн зонтойнь дадхаан хөөрэлдэһөөр байтар бургаастайнхидаи «нюусань» али болоожо эхилээ һэн.

Энэнь юун бэ гэхэдэ: эбтэй эмхитэй ажал.

— Манай һүнэй фермэ дээрэ энээнһээ урда жэлнүүдтэшье хүдэлмэри шадал зэргээр ябуулагдадаг haaб даа. Тиибэшье мүнөөнэйхидэмнай адли эмхи гурим, зоной эдэбхи үүсхэл, элбэг һаали үзэгдэдэггүй һэн,—гээд һаалишан Цыбикжит Шарапова дурдана. Урданьшье һү һаали дээшэлүүлхэ онол арганууд тухай шанга шангаар хөөрэлдэдэг, ажалдаа нэбтэрүүлхэ гэжэ түрүүшээр айхабтараар оролдодог, гүйлдэдэг һэмди. Тиигээд хараалһан хэмжээнүүдээ олон шалтаг бэрхэшээлһээ дайганаһаар эсэс тухандань хүргэнгүй орхиижорхидог байгаабди. Үнгэрһэн хабар хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилдэг болохо гэһэн партиин шэнэ тогтоол тухай хөөрэлдэхэдөө бидэнэр, һаалишад, өөһэдынгөө дутуу дутагдал тушаа нюур сахилтагүйгөөр хэлсэжэ, үнэнхэ зүрхэнһөө халуун ярилдаа хээ бэлэйбди. Манда мартагдашагүй энэ өөһэд хоорондын хани ёһоной хөөрэлдөөе агитатор, коммунистка Долгор Цыдыпова үүсхээ һэн.

Ажал хэрэгэймнай амжалтын эхин—хүн бүхэнэй үнэн сэдьхэлэй оролдолгоһоо, эбтэй эетэйгээр һаалишадай бүлтаарaн нэгэн коллектив болоожо ажаллаһанһаа гэжэ бургаастайнхид тиихэдэ одоол ойлгоо һэн. Урдань һаалишадай дунда һар-шэр үзэгдэдэг үлүү үгэ, али нэгэн арсалдаан гэхэ зэргын бага сагай хойрог ябадал гэжэ мүнөө огто мартагданхай. Илангаяа тэдэнэр шэнэ юумэндэ мэхэйгээр хандадаг, ажал хэрэгтээ нэтэрүүгээр нэбтэрүүлдэг болонхой.

Хэмэл һүн, химиин аргаар бүйлүүлһэн һолоомон, һүниин адуулга, хээрын һаам гэхэ мэтэ хаана үлэмжэ һайнаар хэгдэдэг бэ? Бургаастайн гүүртэдэ гэжэ хабар, зүнгүй суурхадаг һэн. Намарай һарануудташье үнеэн бүхэнһөө хахад нүүд һү haaxa гэһэн уряал бургаастайнхид сентябриин эхеэр гаргаа. Тэд хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула мүнөө үсэд шангаар тэмсэжэ байна. Зунайхил гүримаараа үнеэдээ гурба дахин haana. Үдэрэйнгөө һаам малайнгаа бэлшээри дээрэ ошожо үнгэргэнэ. Һолоомоной үзүүр, полиин за... хирхагаар, тэжээлэй ургамал... полёор мал бэлшээгдэнэ, тиих... һүниин адуулга ургалжалуул... дэһээр. Үнеэдэй намарай эдеэл... шадаал haa һайнадар эмхидха... зорилгоор мүнөө Бургаасты... гүүртэ бэлшээри һайтай Сага... Арал гэжэ толһо газарта огт... шоор байрланхай. Һаалишад үх... шэд намарай ольбон соо за... гай газарта ерэжэ зударбабди... жэ огто һанадаггүй. Харин ха... нүүд һү haaxa гэһэн зорилг... бата бэелүүлжэ байһандаа... омогорхолтой. Һаалишад Евдо... Цыбикова, Цырма Шойнено... Цыбикжит Шарапова, Дулма Чу... тумова гэгшэд үнеэн бүхэнһө... 7—10 литр 4—4,2 процент то... һолиттой һү үдэр бүри тушаа... байхадаа баясаншьегүй яахаб.

Олоной ажал шадамараар ж... хидхэдэг, дүршэл ехэтэй агита... Долгор Цыдыповатайнгаа хүтэлб... ри доро Бургаастайн һаалиин а... тэй, эдэбхитэй коллектив саашы... даа бүри ехэ амжалта түйла... байха.

Ц. ДУГАРОВ.

Хяагтын аймаг.

ОРОЛДОЛГО ТЭМСЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН ҮРЭ ДҮН

Предприятяа ашаг олзотой болгохо

Байгша оной хахад жэлэй дүнгүүдые согсолходо, түрүүшүүлэй тоодо оролсоһон Хориин промкомбинат республикын Министрнүүдэй Совэдэй дэргэдэхи ажалшадай ажаhуудалай эрилтые хангаха управлениин Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн байгаа. Энэ баримта зарим предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдые ехээр гайхуулаа бэлэй. Үнэхөөрөөшье энээнһээ урда түс комбинат ходо гээгдэжэ ябаа, түсэбөө дүүргээгүй, муу шанартай продукци бүтээһэнэй түлөө ходо шүүмжэлэгдэдэгшье байгаа.

Нёдондо жэлэй дүнгүүдынь муу һэн. Комбинат ехэ гарзa хэжэ, олон предприяти, организацинуудта уритай үлөө һэн. Уриинь тоолоходо, аяар 50 мянган түхэриг болоһон, мүн 12 мянган түхэригэй үлүү ехэ салин хүлһэн түлэгдэһэн байгаа.

Үйлэдбэриин участок, цех бүхэндэ коллективэй суглаан үнгэргэгдөө, муугаар хүдэлжэ байһанай шалтагаан элирүүлэгдээ. Һии байһан арга боломжо, техникэ муугаар хэрэглэгдэнэ гэһэн тобшолол тиихэдэ хэгдээ һэн. Хүдэлмэришэдэй ажаhуудалай «тиимэшэг» дээрэһээ олон хүн ажалһаа гаража ошодог, ажалай журам һула байһан. Мүн шэнэ техникын үгы дээрэһээ хүндэ ажал оньһожоруулагдаагүй, тарай хүсөөр бүтээгдэдэг, тиимэһээ ажалай бүтээсэ тон бага байгаа.

Иимэ байдалтай саашадаа эбсэхын аргагүй байһые бүхы хүдэлмэришэд мэдэрээ. Юу хэхэ, ямар хэмжээ абаха, предприятяа гээгдэлһээ гаргахын тула нэн түрүүн ямар алхам хэхэ хэрэгтэйб гэжэ коллектив зүбшэжэ үзэбэ. Цех, участок бүхэнэй арга боломжо элирүүлэгдээ. Нэн түрүүн өөһэдынгөө арга боломжо хэрэглэхэ эрилтэ цех, участогуудай коллективүүдтэ табигдаа. «Арад зоной хэрэглэдэг продукци гансал һайн шанартайгаар бүтээхэ» гэһэн уряа соносхогдоо. Цех, участогуудай хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдээ, үйлэдбэриин түсэб, абаһан уялга бэелүүлхэ гэжэ коллектив бүхэн оролдожо эхилбэ. Ажалай журам эбдэхэ, муу шанартай продукци гаргаха ябадалтай шанга тэмсэл хэгдэжэ эхилһэн юм. Урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхын тула комбинадай үйлэдбэри нарижуулан һайжаруулха, техникэеэ хүсэдөөр ашаглахын тула хэмжээн абтаа. Мүн ажалай түлөөһэнэй шэнэ, түрүү гурим хэрэглэгдэдэг болоһон юм. Даабаряа үлүүлэн, һайн шанартайгаар бүтээгээ haa, ехэ түлөөһэ үгэхэ гурим нэбтэрүүлэгдээ.

Комбинадта гурбан автомашина, хоёр трактор, ондоошье олон түхеэрэлгэ үгтэһэн байна. Энээнэй ашаар предприятиин материальна бааза бэхижүүлэгдэһэн, финансова байдалынь һайжаруулагдаһан юм. Хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэхэ, голодоһо гаргангүйгөөр ажаллаха эрилтын табигдахада, хүдэлмэришэд өөрынгөө уялгые анхаралтайгаар дүүргэдэг болоо. Һара бүхэндэ комбинадай байдал һайжаржа, түсэб дүүргэгдэжэ эхилһэн байна. Хахад жэлэй дүнгүүдээр промышленна продукци үйлэдбэрилгөөр түс комбинат управлени соогоо 1-дэхи һуури, ажалшадай эрилтые хангалгаар 1-дэхи һуури эзэлһэн юм.

Мүн наймa һарын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Валовой продукци бүтээхэ даабари 120,4 процент дүүргэгдээ, 27 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэгдөө. Ажалшадай ажаhуудалай эрилтые һайнаар хангадаг болохо талаар ехэ оролдолго гаргагдана. Хэрбээ нёдондо ажалшадай захилаар 1831 кубометр түлеэн шэрэгдэһэн байгаа haa, энэ жэлдэ 7106 кубометр зөөгдэбэ. Комбинадай коллектив ажалшадай элдэб захил дүүргэдэг болоо. Жэшээлхэдэ, хүнүүдэй захилаар хүбсаһа оёхо даабари 222 процент, гутал заһабарилга 101 процент дүүргэгдээ.

Цех, участогуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн һара бүхэндэ согсологдоно, шалгаржа гарагшад урмашуулагдана. Коммунис ажалай ударнигай, мүн цех, участогай нэрэ зэргэдэ хүртэлсэхэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Мүнөө комбинадай гурбан бриг... коммунис ажалай нэрэ зэрг... гогдонхой. Комбинадай 17 ту... шүүл коммунис ажалай удар... нэрэ зэргэ бодото ажал хэрэг... харюулжа ябана. Хэжэнгын м... нэ цехэй модошо дархан Влади... лото ажалаараа суурхана. Ажа... эрхим дүнгүүдые түйлаһан эн... хэр «РСФСР-эй социалис мүры... нэй отличник» гэһэн тэмдэ... шагнагдаа. Хүбсаһа эсхэгшэ Б... жин Цыдгуева, гутал оёгшо Н... лай Куклин, фотограф Андрей... ков болон бусад нүхэдэйнгөө ду... хүндэтэй болонхой. Хориин аж... шадай ажаhуудалай эрилтые... гадаг нүхэр Бодиевагай цех... жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхынь... тоо.

Харин энэ предприятиин е... үйлэдбэринь һайн, дутагдал үгы... жэ хэлэхээр бэшэ. Шиидхэ... ёһотой үшөө олон асуудал бии... haap. Жэшээлхэдэ, продукци... өөрынь үнэ үшөө ехэ, хүдэлмэри... дэй ажалhaa гаража ошохо я... усадхагдаагүй, заримдаа муу п... дукци бүтээгдэнэ. Эдэ олон а... дал шиидхэхэ хэрэгтэ колле... анхаралаа хандуулна. Комбин... ашаг олзо оруулдаг предприяти... гохо гэһэн тэдэнэй тэмсэл тү... шын һайн үрэ дүн харуулаа. Ду... далнуудаа усадхажа эхилһэн... коллектив саашадаашье ажа... түйлаха гэжэ найдамаар.

В. ШЕЗДУ...

Түмэр замай түрүүшүүлдэ соло!

ҺАНАҺАНДАА ХҮРЭХЭ ГЭБЭЛ...

1940 онние тэрэ һанаандаа бүхөөр хадуужа абанхай. Эгээл тиихэдэ түмэр замай Заудинск—Наушки лини баригдажа, шэнэ харгыгаар поезд ябажа эхилһэн. Тиихэдээ поезд түрүүшынхеэ хараһан, хэды ехээр һонирхоһон, гайхаһанаа мүнөөшье мартадаггүй. Иимэ хүсэ ехэтэй паровозуудые мэдэлдээ абажа, жолоодон ябагшадта атаархажашье болоо.

...Түмэр замай транспортын инженернүүдые бэлдэдэг Новосибирскэ институт дүүргээд, түрэл Буряад нютагаа бусажа, эндэ олоһон мэргэжэл шадабаряа бодото ажал хэрэгтээ зорюулха гэжэ тэрэ шиидээ бэлэй.

Оронойимнай түмэр зам хүгжэжэ, хүсэ ехэтэй электровоз, тепловозууд гүйлдэдэг болоо. Иимэ сагта тэдэниие залаха, ябалгыень гуримшуулха хэрэгтэ автомадһаа бэшэ юун түйлаба гээшэб! Тиимэл хадань манайшье республика дотор тиимэ хүбилалтын болохоёо байһаниинь яашагүй элитэ байгаа. Буряадайнгаа түмэр замда энэ болохо шэнэ шэнэ хүбилалтада өөрынгөө бишыханшье хүбитые оруулаа haa, ехэл һайн гэжэ тэрэ һанажа ябадаг һэн.

Түрэл нютагаа бусаха хэн дурагүй байба гээшэб! Инженерээр хүдэлмэрилхэ эрхэгэй болоһон Ц. Д. Торчемаевай Улаан-Үдын түмэр замай отделенидэ ерэхэдэ, эндэхи хүдэлмэришэд тэрэниие халуунаар угтажа, отделениин аппарадта хүдэлмэрилхыень дурадхаһан юм. «Үгы даа, арюухан таһалга соо үдэр бүри һууxадаа, инженерэй ажалай орёо нарин хэрэгые мэдэхэгүйш, шадабари ехэтэй болохын тула юрын лэ хүдэлмэришэдэй хэдэг ажалые табан хурган шэнгеэр мэдэдэг болохо, ямар дутуу дунданууд үншөөл байһые, юу хэхэ, яаха хэрэгтэйб гээшые ойлгохо ха юмши» гэжэ тэрэ бодоо һэн.

Иигэжэ Доржо Цыренович түмэр замай үниинэй хүдэлмэришэдтэй суг ажаллажа, тэдэнэй дүй дүршэлдэ һуража эхилээ. Түмэр замай паркын дежурнаар тэрэ нэн түрүүн хүдэлжэ захалаа. Энэ тушаалта ажалые зарим хүнүүд харюусалга багатай, хүнгэниигэ ажал гэжэ тоолоходоошье болодог. Теэд юун хүнэй һанаанай юумэ байба гээшэб? Түрүүшын бэрхэшээлнүүд... Ойлгоо мэдээгүй олон ушарнууд...

Муугаар заһабарилагдаһан вагонууд, али хэдэн техническэ дутуу дунданууд, поездо ашагдаһан ашаанай муугаар ябалагдаһан ушарнууд абаһаар лэ али болоод орхихо. Элирүүлһэн голодоһо усадхангүйгөөр поездые эльгэжэ болохогүй, заримдаа поезднуудай ябаха график эбдэрхэ ушаршье дайралдаха. Эдэ асуудалнуудые паркын дежурна өөрөө шиидхэхэ баатай юм. Тэдэниие зүбөөр, түргөөр, саг соонь шиидхэхын тула баян дүй дүршэл, мэргэжэл шадабари хэрэгтэй ха юм. Ямар нэгэ бэрхэшээл, дутагдалай гарахада, залуу инженер дүй дүршэлтэй, үнинэй түмэр замшадтай зүбшэн хэлсээд, хэмжээнүүдые абадаг байба. Паркын дежурын уялга харюусалгатайгаар дүүргэдэг энэ нүхэр станциин дежурнаар томилогдоо һэн.

Нэгэтэ отделениин начальник юундэшьеб залуу инженерые дуудаба. Би ямар алдуу хэбэ гээшэбиб, уялгаяа муугаар дүүргэнэ гүб, юундэ намайе дуудабаб гэжэ Доржо Цыренович һэжэгтэйгээр бодон, үүдыень татаа һэн.

— Томо нэгэ станциин начальнигай орлогшоор шамайе эльгээхэ гэһэн һанаан бии,— гэжэ начальник хэлэбэ.

Иимэ дурадхал хүлеэгээгүй ябаһан Доржо Цыренович түрүүшээ мэгдэн алдашаба.

— Нүхэр начальник, би иимэ тушаал дүүргэжэ шадахагүйб,— гэжэ харюусаба.

— Дүй дүршэлтэй, һайн начальнигтай хүдэлхыешни эльгээхэбди, тэрэнтэй суггаа ажаллажа, дүй дүршэлдэнь һурахаар, та хоёр таарaжа хүдэлхэт,— гэжэ начальник хэлэбэ.

Хэдэн үдэрнүүдэй үнгэрһэн хойно Торчемаев Заудинск станциин начальник, инженер Газизовай орлогшоор хүдэлжэ эхилээ...

Энээнһээ урда Заудинск станци муу байдалтай, түсэбөө дүүргэдэггүй байһан. Станци дээрэ вагонууд удаан саг соо мииин байна, иимэ дутагдал ямар аргаар зайсуулжа болохоб гэжэ нүхэр Торчемаев бодомжолжо үзэбэ. Тиихэдээ ашаа тээхэ, буулгаха ажалда хэды сагай гаргашалагдадаг, хооһон болоһон вагонуудые мииин байлгахада нормо юундэ дүүргэгдэнэгүйб, энээнһээ хэды шэнээн гарзa хэгдэнэб гэжэ тоолоожо үзэһэн, техническэ шэнжэлэлгэ хэһэн юм. Энэ шэнжэлэлгын дүн коллективэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, станциин ажалдахи горитойхон дутагдалнууд усадхагдаа һэн. Энээнэй ашаар вагонууд удаан саг соо мииин байхаяа болибо. Тэрэ гэһээр энэ станциинхид нормоёо дүүргэдэг болоожо, ондоошье дутуу дунданууд үзэгдэхэеэ болибо.

Ямаршье ажал, тушаалда харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, бэрхэ энэ инженерые ехэ станциин начальник болгохоор бэлэдхэхэ гэжэ станциин хүтэлбэрилэгшэд шиидэһэн байгаа. Тэдэнэр нүхэр Торчемаевые Заудинск—Наушки участогай хоорондо ябадаг поезднуудай ревизороор эльгээгээ. Эндэ хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын сагта нэгэ иимэ ушар дайралдаа бэлэй. Галуута-Нуурай станцида составай ерэжэ зогсоходо, нэгэ вагон рельсһээ гараша һан байгаа. Голодоһо гаргаһан хүдэлмэришэдые олохо, тэрэнэй шалтагаание элирүүлхэ хэрэгтэй болобо. Ревизор Доржо Цыренович станци ошожо, составай байдалтай танилсаа. Тэрэ үедэ тэндэ байһан хүнүүдтэй хөөрэлдөө. Хэды дахин шалгалта хэһэнэй, олон хүнүүдтэй хөөрэлдэһэнэй һүүлээр маневрово бригадын гэмээр иимэ ушар тохёолдоо гэжэ элирүүлэгдэбэ. Шалгалтын дүн коллективэй дунда зүбшэн хэлсэгдэбэ: голодоһо гаргагшад алдуугаа ойлгожо, саашадаа иимэ ушар гаргахагүй тухайгаа мэдүүлһэн юм. Ямаршье ажал хүн хэхэдээ олониитэ, хүн зондо тулгалангүй, тэдэнэй туһаламжагүйгөөр ажаллаха гээшэниин хүндэ-нэг байха. Тиимэл хадань Доржо Цыренович дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэдтэй һайса хөөрэлдэдэг, гараһан дутуу дундын шалтагаание суг элирүүлхые оролдодог.

...Албанай хэрэгээр Галуута-Нуурай станци ошоходоо Доржо Цыреновичтэй уулзаа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэхыень хараа һэм. Шалгалтаар элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые хайшан гэжэ зайсуулхаб, хэн ямар алдуу гаргааб гэжэ хүдэлмэришэдтэ ойлгуулжа үгэдэг. Нүхэр Торчемаевай ехэ дүй дүршэлтэй болоһыень, түмэр замай бүхы технологи һайнаар шудалһыень тэрээнтэй суггаа хүдэлдэг хүнүүд һайн мэдэдэг болонхой.

Мүнөө Д. Ц. Торчемаев Улаан-Үдэ станциин начальнигаар томилогдоод хүдэлмэрилжэ байна. Пассажирнуудые хангаха, арадай ажахын элдэб ашаа шэрэхэ поезднуудые саг соонь хэрэгтэй зүг тээшэнь ябуулха, элдэб янзын ажахытай энэ томо станциин коллективые һайнаар хүтэлбэрилхэнь бэлэн бэшэ. Харин энэ станци Зүүн-Сибириин түмэр замай 6-дахи отделени соогоо түрүү һуури эзэлнэ.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

МОСКВА. Гүрэнэй автомобильна болон автомоторно научно-шэнжэлэлгын институдай (НА... эзэлдэг газар дээрэ эмхидхэгдэһэн выставкэдэ хэдэн арбаад ондоо түхэл янзын шэнэ автомобиль... табигданхай. Белоруссиин автомобильна заводой бүтээһэн хүсэтэ самосвалнуудые, Минскэ, Крем... чукска болон Ураалай автозаводуудай бүтээһэн самосвалнууд болон автопоезднуудые, Горьки... болон Москвагай автозаводуудай бүтээһэн шэнэ продукциие Москваган бага литражна автомоби... нуудай, Ульяновска болон Запорожско автозаводуудай бүтээһэн автомобильнуудые эндэ харан... болоно. Зураг дээрэ: 27 тонно ашаа даадаг «Белаз-540» гэжэ шэнэ самосвал (Белоруссиин ав... томобильна завод).

ТАСС-ай фотохроник...

Хүдөө ажахыда хими хэрэглэхэ асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байхын тула манай орон дотор агрохими эрхилхэ гүрэнэй зургаан байгуулагдахань. Энэ албан зургаанай дүримые СССР-эй Хүдөө ажахын министерство һаяхан баталаа. Ямар зорилгонуудые даадаг, тэдэнээ хайшан гээд бэелүүлдэг байхаб? Энэ асуудалда харюу үгэхыень ТАСС-ай корреспондент СССР-эй Хүдөө ажахын министрэй орлогшо **К. С. Назаренкые** гүйба.

ГҮРЭНЭЙ АГРОХИМИИН АЛБАН

СССР-эй Хүдөө ажахын министрэй орлогшо К. С. НАЗАРЕНКОТАЙ хөөрэлдөөн

Хүдөө ажахыда хими ашагтайгаар, үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, газар таряаланда, мал ажалдашье хэрэгтэй соонь минеральна үтэгжүүлгэ үгэхэ, химиин бусад зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха зорилго манай парти табяад байна. Энээнэйл ашаар орон доторнай эдеэ хоолой зүйл элбэг болтогдохо гээшэ. Жэшээлбэл, нэгэ тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэбэл, юрын ургаса дээрэ хоёр-гурбан тонно орооһо, 0,8—1 тонно сэбэрлэгдээгүй хлопок, 7,5—10 тонно саахарай свёкло нэмэжэ ургуулжа болохо гээд тодорхойлогдоо. Элдэб үбшэнүүдһээ, хорхой хоротонһоо ургасаяа хамгаалхын тула хими хэрэглэлгэдэ гаргашалагдаһан түхэриг бүхэн 25—40 түхэриг хүрэтэр сэнтэй нэмэлтэ ургаса үгэнэ.

Зүгөөр, хими гээшэмнай ехэл нарин эрдэм юм. Тэрэниие һайса ойлгожо, шадамараар хэрэглэхэ шухала. Газар таряаланда хими хэрэглэхэдээ, түбхын түрүүн агрономуудые «химиин шадитай болгохо», тэрэгүй haa — хэдышье ехэ үтэгжүүлгэ хэбэл, үрэ гарахагүй гэжэ манай орондохи агрохимиин үндэһэ һуури табигша академик Д. Н. Прянишников хэлээ һэн.

Колхозууд, совхозуудта агрохими нэбтэрүүлхэ хэрэгые Гүрэнэй агрохимиин албанайхид шадамар бэрхээр хангаха уялгатай. Газарай хүрьһэ, үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые хаа хаанагүй шэнжэлжэ үзэхэ, хүдөө ажахын бүхы предприятинуудта хабаатай газарай агрохимическэ картограмма табиха уялга тэрээндэ даалгагданхай. Үтэгжүүлгэнүүдые һайнаар хэрэглэхэ һанамжа зохёохо, тэжээлнүүдэй шанар шэнжэлхэ, тэдэниие мал ажалда хэрэглэхэ һанамжаяа үгэхэ, газарай хүрьһэн тухай, агрохимическэ шэнжэлгын материалнуудые, газар таряалангай талаар туршалгын мэдээнүүдые согсолон гаргадаг байха ёһотой.

Хүдөө ажахыдахи Гүрэнэй агрохимиин зургаан иимэ байха зэргэтэй гэбэл:

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын хүдөө ажахыда хими дэлгэрүүлхэ Главна управлени;

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые туршан шэнжэлгэдэ хабаадалсадаг Агрохимиин центральна хиналтын лаборатори ба эрдэм-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд;

областьнуудай (хизаарнуудай, республикануудай) хүдөө ажахын туршалгын станцинуудай, эрдэм-шэнжэлэлгын зональна институдуудай, зарим ушарта — хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн зональна агрохимическэ лабораторинууд.

Хүдөө ажахыда хими дэлгэрүүлхэ Главна управлени хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ шэнжэлгын хүдэлмэридэ научно-методическа хүтэлбэри хангаха болоно. Мүн минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад химическэ хэрэгсэлнүүдые ороной байгаалиин экономическа зононуудта хүбаарилха, ашаглаха талаар эрдэм, наукын заабариие үндэһэ болгожо, һанамжа зохёолгые зохилдуулан ударидана.

Агрохимиин центральна хиналтын лаборатори Газарай хүрьһэ шэнжэлдэг эрдэм-шэнжэлэлгын бүхэсоюзна институдай дэргэдэ байгуулагдаха. Тиигээд зононуудтахи агрохимическэ лабораторинуудай хүдэлмэридэ методическа хүтэлбэри хангаха, хинажа байха үүргэтэй.

Иимэ лаборатори хүдөө ажахыда промышленностиин үгэдэг минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад химическэ хэрэгсэлнүүдэй шанарые сэгнэлгын талаар арбитраж шэнээр шэнжэлжэ байха эрхэтэй. Зононуудтахи лабораторинуудһаа абтаһан хүрьһэнүүдтэ хиналтын шэнжэлгэ хэхэ, тэдэ лабораторинуудай агрохимическэ картограмма хэр зүбөөр табиһыень шалгажа байха ёһотой.

Гүрэнэй албан зургаанай энэ түб химическэ шэнэ хэрэгсэл, түхеэрэлгэнүүдтэ элдэб туршалга, шалгалтануудые хэхэ, мүн эрдэм, наукаһаа үндэһэлһэн һанамжалта тодорхойлдог байха уялгатай. Хүдөө ажахыда хими хэрэглэхэ талаар эрдэм наукын, түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые дэлгэрүүлхэ, эмхидхэхэ уялга түбэй хиналтын лабораторидо даалгагдана.

Агрохимиин гүрэнэй албан зургаануудай удаадахи шатань зононуудтахи агрохимическэ лабораторинууд болоно. Тэдэмнай туршалгын станцинуудай, зональна институдуудай дэргэдэ байгуулагдабашье, бэеэ даaһан эмхи байжа, хүдэлмэреэ түсхай түсэбөөр, баталагдаһан оршо-гаргашын сметээр ябуулдаг юм.

Эдэ лабораторинууд колхоз, совхозуудай, үрэһэнэй сорт шалгадаг участогуудай газар дээрэ агрохимическэ шэнжэлгэ хэдэг байха. Газарай хүрьһэ, үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые ходо шэнжэлхэ, агрохимическэ картограмма табиха ёһотой. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэд эрдэмтэдтэй, үйлэдбэриин управлени болон ажахын мэргэжэлтэдтэй хамта үтэгжүүлгэ һайнаар хэрэглэхэ һанамжа дурадхал зохёохо зэргэтэй.

Зононуудтахи лабораторинууд хэрбээ хэрэгтэй болоо haaнь — колхозууд, совхозуудтай баталһан договорой ёһоор—дахин шэнжэлгэ хэжэ болохо. Мал ажалда хими нэбтэрүүлхэ, харьяата зоно соохи ажахынуудта үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ ба хадагалхые хинажа байха уялга тэдэндэ даалгагданхай.

Зононуудтахи агрохимическэ лабораторинууд нютагай үтэгжүүлгэ (торф, шэбёосхын, туф, сапропель) малтан абаха ба хэрэглэхэ хүдэлмэридэ хабаадалсаха ёһотой. Нютагуудтахи агрохимигүүдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ түб газарынь болохо, агрохимиин эрдэм олониитын дунда нэбтэрүүлхэ болоно.

Колхозууд, совхозуудай газарай хүрьһэнэй болоод агрохимическэ шэнжэлгэ бүхы ушарта СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын баталһан заабариин ёһоор хэгдэдэг байха гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Зонын онсо илгаае хараада абажа, ямар нэгэн хүбилалта хэхэ болоо haa, түс бүридэнь СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын химизациин главна управлениһээ зүбшөөл абаха шухала.

Өөһэдынгөө газар дээрэ ямар нэгэ агрохимическэ шэнжэлэлгын хэгдэхэ болоходонь, зонодохи агрохимическэ лабораториин хүдэлмэрилэгшэдые албанай байраар, мүн бусад хэрэгсэлнүүдээр хангаха гээшэ колхозууд, совхозуудай уялга болоно.

Агрохимическэ шэнжэлгэ хэһэн документнүүдые зонын лабораториин эрхилэгшэ гү, али тэндэ хүдэлһэн хүнүүдэй хүтэлбэрилэгшэнь совхозууд, колхозуудта үгэхэ зэргэтэй. Тиихэдээ эдэбхитэдэй хабаадалгатай колхозой правлениин заседани дээрэ, харин совхозуудта—ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай үйлэдбэрини зүблөөн дээрэ үгтэхэ юм. Тиигэһэнэй һүүлээр химии нэбтэрүүлхын талаар урид... хараалагдаһан хэмжээ ябуулга... лай дүүргэлтые зонын лабо... бани гээд шалгаха уялгатай.

Эдлүүриин газар шэнжэлгы... юзна республикануудай Хүдөө а... хын продукт абаха, бэлэдхэх... нистерствэнүүд эмхидхэнэ. Та... зонын агрохимическэ лаборат... нуудые түсэбтэ, топографида х... тэй материалнуудаар хангаха з... гэтэй. Тиихэдээ зононуудтахи ла... торинуудай жэл соо хэхэ хүдэ... ринь тэдэ министерствын орг... дай үгэһэн даалгабариин ёһ... колхоз болон совхозуудтай хэһэн д... говорнуудай үндэһөөр тодорхо... лохо юм.

Зононуудтахи агрохимическэ л... бораторинууд мүнгэ зөөреэр гү... нэй бюджетһээ, мүн хэһэн хүдэ... риинь түлөө колхоз, совхозууд... бусад ажахынуудһаа ороһон мүнг... гөөр хангагдаха. Агрохимиче... центрнүүдэй ажал ябуулгань ү... лэдбэриин түсэбэй, оршо-гарга... сметын ёһоор эмхидхэгдэнэ. Зон... агрохимическэ лаборатори өөр... гөө тамгатай байха.

Орон дотор эмхидхэгдэһэн агро... миин зургаан зононуудтахи лабо... торинууд газар таряаланда, м... ажалда хими үргэнөөр нэбтэрүү... гэдэ, хүдөө ажахын хүдэлмэри... шэдэй урда партиин табиһан зори... гонуудые шиидхэлгэдэ туһалха ё... той гэжэ К. С. Назаренко түгэсх... дөө хэлэбэ. (ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.

1964 оной октябрин 13.

Фашис эзэмдэлгэһээ Латвиин сүлөөлэгдэһөөр 20 жэлэй ой гүйсэбэ

ШУУД ТҮРГЭН ДЭБЖЭЛТЫН ЖЭЛНҮҮД

Фашис эзэмдэлгэһээ Латвиин, тэрэнэй ниислэл Ригын сүлөөлэгдэһөөр 20 жэлэй ой октябриин 13-да тэмдэглэгдэхэнь. Дайнай хойто тээхи үедэ республикын хэр зэргээр хүгжэһэн тухай хөөрэжэ үгэхыень Латвиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ян Калнбернзиниие АПН-эй корреспондент гуйһан байна.

20 жэлэй урда тээ Совет Армиин сэрэгшэдэй Латвиин газар дээрэ ороходонь, олон городууд болон тосхонууд ехээр һандаргагдаһан, галдуулһан. фабрика, заводууд хүдэлдэггүй, экономико, хилээ холбоон, транспорт тугуур туйтанаар хүдэлжэ байгаа. Даугавпилс, Елгава, Резекне городууд һандаргагдажа, газартай адли тэгшэлэгдэһэн байгаа гэхэдэ болохоор һэн. Ригэ, Лиепая гэжэ томо портово городууд. Латвиин бүхэд олон экономическа болон соёл культурын центрнүүд ехээр һандаргагдаһан байгаа бэлэй. Гитлеровскэ эзэмдэгшэдэй тохёолдуулһан материальна хохидол мүнгэнэйхеэр тоолобол 2 миллиард түхэриг болоһон байгаа.

Һандаргагдаһан ажахы, городууд болон тосхонуудые латышай гансаараа һэргээжэ орохо болоо һаань, хэдэн олон арбаад жэл хэрэгтэй болохо байгаа. Зүгөөр фашис добтолгын хойноһоонуудые Советскэ Союзай бүхы аха дүү арадуудай туһаламжатайгаар манай республика богонихон болзор соо усадхажа шадаа.

НАУКА, ТЕХНИКЫН ТУЙЛАЛТАНУУДАЙ ҮНДЭҺӨӨР

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ республика дотор промышленность шэнэһээрээ шэнэдхэн байгуулагдаа, тэрэнэй байгуулга эмжа, техникэ болон технологи хубилаа. Урда тээнь Латвида хэзээдэшье үйлэдэггүй байһан: электри[illegible]дэһэн түмэр замай вагонууд, трамвайн вагонууд, микроавтобусууд, универсальна погрузчигууд, дизельнүүд, хүдөө ажахын машинанууд, синтетическэ материалнууд, радиоэлектронико гэхэ зэргын продукци гаргадаг болоо.

Химиин томо предприяти, Даугавпилсдахи синтетическэ утаһанай завод, Валмиердэхи шэл утаһанай завод продукци үгэжэ эхилээ, шэнээр бии болоожо байһан Олайне гэжэ химигүүдэй городто химическэ бүлэг предприятинууд баригдажа байнхай.

Республикын промышленна бүхы продукциин хэмжээн 1963 ондо 1940 онойхитой сасуулбал 14 дахин нэмээ. Тон шухала һалбаринуудай промышленна продукци (мүн лэ энэ үетэй сасуулбал) бүри ехээр нэмээ: машина бүтээлгэдэ, металл болбосоруулгын промышленностьда бүхы продукцинь 118, барилгын материалнуудай—12, хүнгэн промышленностиин—8, эдеэ хоолой—5 дахин ургаа. Энэ үе соо загаһа барилга—17 дахин дээшэлһэн байха юм.

Мүнөө Советскэ Латви **1940 ондо бүхэли жэлэй турша** соо бүтээдэг байһанайнгаа шэнээн продукциһаа ехэ продукци **нэгэ һарын** турша соо гаргана.

Манай республика Советскэ Союзай бүхы газарай ойролоол 0,29 процентые эзэлдэг, хүн зонойнь тоо ороной зоной 1 процентнь болодог. Тиихэтэй хамта, СССР дотор бүхы дээрээ гаргагдадаг хоёр телефонно автоматическа станци бүхэнэй нэгэниинь, түмэр замай пассажирска дүрбэн вагон, зургаан трамвайн вагон, хубсаһа угаадаг долоон машина, табан радиоприёмник, гэрэлтүүлдэг юһэн электролампа бүхэнэй нэгэниинь Латвиин завод, фабрикануудта бүтээгдэдэг...

Аха дүү союзна республикануудай туһаламжагүйгөөр манай промышленность иимэ хурдан түргэнөөр ургажа шадахагүй байгаа. Олон түхэлэй продукци гаргахада шухала болодог зүйлнүүд Латвиин газар дээрэ үгы байдаг гэжэ һайн мэдээжэ. Бидэндэ түмэрэй руда, нефть, нүүрһэн, газ, хлопок байхагүй. Бусад республикануудтай экономическа нягта холбоо барисаатай байһан дээрэһээ бүхы шухала юумэ оложо абадаг байнабди. Россин Федерацитай холбоо барисаамнай эгээн лэ дүтэ юм. Ондоо тээһээ абадаг юумынгээ хахадыень тэндэһээ асарнабди, ондоо тээшэнь үгэдэг юумынгээ хахад шахууень Россин Федерацида эльгээнэбди. Энэ талаар Украина хоёрдохи һуури эзэлнэ.

Тиихэдэ Латвиин предприятинуудай бүтээжэ гаргаһан продукци бусад республикануудта олоор эльгээгдэдэг. Латвида бүтээгдэһэн бүхы электролампануудай 97 процентнь, тоһодолгын аппаратурын 99 процентнь, үнеэ һаадаг установконуудай 90 процентнь, микроавтобусуудай 99 процентнь ондоо республикануудта эльгээгдэдэг юм. Ригын «Автоэлектроприбор» гэжэ завод өөрынгөө продукциияар Советскэ Союзай автомобильна болон тракторна заводуудые хангадаг. Елгавска машина бүтээлтын завод тормозой болон тоһодолгын аппаратурые ороной олон предприятинуудта эльгээдэг.

Иимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа болохо байна. Эдэ жэшээнүүд бусад союзна республикануудтай Латвиин хани ёһоной таһаршагүй экономическа холбоо барисаатай байһые гэршэлнэ.

КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ПРОДУКЦИ УРГАНА

Латвиин хүдөө ажахын туйлалтанууд тухай хэлэнгүй гаража болохогүй. Манай һаяшагай бии болоһон колхозууд тараан ажалай болон мал ажалай продуктнуудые найдамтайгаар элбэг дэлбэг болгожо байнхай. Имагтал һүүлшын 10 жэлэй турша соо республикын ажахынууд хоёр дахин ехэ һү, 4 дахин ехэ мяха, 5 шахуу дахин олон үндэгэ гурэндэ худалдаа. 1963 ондо бүхы түхэлэй ажахынууд эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 476 центнер һү һааһан, хахалагдадаг газарай зуун гектарта 76 центнер, бусад газарай зуун гектар бүридэ 16 центнер годол мяха абаһан байна. Эдэ дунда зэргын тоонууд болоно. Бүри дээгүүр үрэ дүн туйлаһан ажахынууд республика дотор бии.

Хүдөө ажахы эрхим һайн техникээр хангагдажал байдаг. Дайнай хойто тээхи үе соо 1940 онойхитой сасуулбал тракторнуудай тоо 16 дахин олон болоо. Буржуазна Латвида ороohото ургамал, силосто хэрэглэгдэхэ кукуруза, саахарай свёкло, лён хураадаг комбайнууд байгаагүй юм. Мүнөө республикын колхоз, совхозуудта 6 мянга шахуу иимэ комбайн бии.

АСАРИ ЕХЭ БАРИЛГА

Экономикын амжалтатайгаар хүгжэлтэ барилгада угаа ехэ мүнгэ зөөри һомолхо арга мааналта олгоно. Гоёожо хэлэбэл, бүхы республикамнай угаа ехэ барилгын талмай болонхой. Дайнай хойто жэлнүүдтэ 12 томо промышленна предприяти һэльбэн заһагдаа, 142 иимэ предприяти шэнээр баригдаа, 96 мянга шахуу үхибүүдэй һууритай 227 һургуули, 20,5 мянган һууритай хүүгэдэй эмхи зургаанууд, 17 мянган хүнэй һууритай санаторинууд болон амаралтын байшангууд, 5 мянган хүнэй һууритай больницанууд болон поликлиникэнүүд баригдаа. Мүн энэ үе соо хамта дээрээ 6 миллион шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай байра гү, али 167 мянга шахуу квартира ашаглалгада үгтөө. Хүдөө нютагуудта 24 мянган байрын гэр баригдаһан байна.

НАЦИОНАЛЬНА СОЁЛ КУЛЬТУРА ХҮГЖЭНЭ

Үнгэрһэн 20 жэлэй турша соо экономикын, промышленностиин болон хүдөө ажахын хүгжэхэтэй хамта соёл культура үзэгдөөгүй түргэнөөр хүгжэн һалбараа. Иимэ жэшээнүүдые абаад үзэе. Буржуазна Латвида 1940 ондо 820 мянган номтой 174 библиотекэ бии байгаа. Мүнөө Советскэ Латви 1,5 мянган олониитын библиотекэтэй, тэдэнь 12 миллион номтой юм. Республика дотор жэл бүхэндэ 12 миллион хэһэг ном хэблэн гаргагдана (1940 ондо ойролоол 3 миллион шахуу хэһэг барлагдадаг байгаа).

Эрдэмдэ һуралган ехээр хүгжэжэ байдагта бидэнэр дадашанхайбди. Зүгөөр республикын ниислэл Ригын ажабайдалһаа нэгэ багахан жэшээ дурдахые би хүсэнэб. Эндэ зургаан хүн бүхэнэй нэгэниинь һурадаг, Ригэдэ—137 үдэрэй болон үдэшын һургуули, 21 тусхай дунда һургуули бии, Петр Стучкын нэрэмжэтэ Гүрэнэй университедэй элдэб факультедүүдтэ, политехническэ болон медицинскэ институтдуудта, уран һайханай академидэ, консерваторинуудта, гражданска флодой инженернүүдэй институтда, физкультурын институтда болон бусадта 20 мянган студент һурана. Олон тоото научно-шэнжэлэлгын институтнуудтай Латвиин Наукануудай академи ниислэлдэ үрэ ехэтэйгээр хүдэлдэг.

Фашис эзэмдэгшэдһээ республикын сүлөөрһэнһөө хойшо үнгэрһэн 20 жэл республикын шууд түргэн хүгжэлтын, тэрэнэй экономикын, соёл культурын үзэгдөөгүй ехээр дэбжэлгын, арадай байдалай һайжаралгын жэлнүүд болоһон байна.

(АПН).

Латвиин ССР-эй ниислэл хото Ригэ. Комсомольско гудамжа.

ТАСС-ай фотохронико.

М. Ю. Лермонтовэй түрэһөөр 150 жэлэй ойдо

Пятигорск городто Чиляевай гэр гэжэ байдаг. (Мүнөө «М. Ю. Лермонтовэй гэр» гэһэн музей). Энэ гэр соо поэт һүүлшынгээ үдэрнүүдтэ нүхэдтэеэ байһан, тэрэнэй алуулһанай һүүлээр энэ гэртэ бэень асарагдаһан юм.

Кавказ ерэһэн лэ хүн энэ гэр-музейдэ заатагүй орохоёо оролдодог.

АПН-эй фото.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ.

ПАЛЕСТИНЫН МҮШЭР

Шэнэ оршуулгануудһаа

Хэлыш намда, Палестиныя мүшэр:
Хэзээ, хаана набшаһалжа түрэлэйбшн?
Ямар жалгаар, ямар тиимэ хүбшөөр
Һэралтгүйхэн нютагжаһанаа— эрэлэйбши?

Иордан голойшни эрье шадар
Игаама элшэнүүд шарагша һэн гү?
Зүүнэй һалхин Ливанай хадаар
Үүдэ һэргүүлэн гарагша һэн гү?

Аалихан дуулалдаа һэн гү бултадаа,
Али мэгзэмээ уншаа гү уринаар,
Соботор набшыеш орёожо һуухадаа—
Солим нютагайшни хайрата үринэр?

Амиды гү үшөө пальма-эхэшни?
Аглама халуунда залаагаа хүдэлгэн,
Аяншадые даллажа тэрэшни
Аяаруулна ха гү, һүүдэрээ дэлгэн?

Хахасаанай гунигта, али, абтажа,
Хагсуу элһэн дор дарагдашоо гү?

Губил зурлаата набшадынь шарлажа,
Губиин һалхинаар үригдэшоо гү?

Хэлыш намда: һүзэгшэ арюун гараараа
Хэн шамайе асараа һэм бэ энэ руу?
Хажуудаш һуугаад, гунирдаг һэн гү гансаараа,
Халуун нулимсань урдаа һэн гү, мэлмэрүү?

Бурханай сэрэгэй эгээн эрхимынь нэрэтэй
Гэгээн шарайта эрэ—тэрэшни бэлэй гү?
Уладайшье нюурта, багшынгаашье урда тээ
Улайлтагүй сэбэрлиг хүн гэгдэлэй гү?

Заяагшымнай алтан дүрын үмэнэ
Залиралтагүй үнэншөөр зогсонош энэ —
Нангин шүтөөнэй һарин сахигша,
Ерусалимһаа ерэһэн набша.

Зулын элшэ бүрэнхыдэ носонхой,
Зугаагүй даруу даа — тахилай шадар...
Аажам тэнюунээр гэрэлтэшэнхэй
Агаар байдалыншье энэ худар.

* * *

1.

Һүни хээрэ гансаарханаа гаранам.
Һүн сагаан манан харгыемни угаана.
Нэлэнхы аажам огторгойдо—харанам—
Нэгэ мүшэниинь нүгөөдэтэйгөө зугаална.

2.

Сэлюун, үндэр, захагүй гээшэнь тэнгэриин!
Сэнхир толон соо амарна оршолон галаб...
Сэдьхэлни юундэ мүнөөшье зүһэ бүрииин
Сэбдэг бодолдо дарагданаб даа, халаг?

3.

Үлүүшье ехые наһандаа хүлеэнэ бэшэлби,
Үнгэрһэнөөшье үгылнэгүйлби, хэшээгыт.
Эрхэ сүлөөел намда үгэгты гэхэлби!
Энхэ нойроор лэ угтахыем зүбшөөгыт!

4.

Үхэлэйл нойроор бэшэ хадаа һайн бэлэй...
Үлгэн дэлхэйн сарюун агаар лэ бии гэжэ,
Мүндэгэр сээжэм аалихан амилжа хүдэлһэй,
Мүнхэдөө амиды хэбтэһэйлби иигэжэ.

5.

Үдэр һүнигүй, гэрэлтэ зүүдыем наадхуулан,
Үелһэн инагай амтатай аялга дуулдаһай.
Зулай дээрэмни. ногоон намаагаа надхуулан,
Зуун жэлэй дуб шууяжал ходо гүйбаһай.

* * *

Зүгөөргүй гүнзэгы
Удхатай бэшэл аад,
Зүрхыеш дайрама
Үгэс байдаг.
Ханилхын баясхал
Тэрээн соо
бусалаад,
Хахасалгын
нулимсаар
Һорьмоһон сайдаг.

Хамагай тэрээндэ
Хайша хэрэгээр
Хандабашье һаань,
Хабаараа түгэс,—
Соностохол даа
Солбон һэргэгээр
Гал, дүлэн сооһоо
Гараһан үгэс.

Һүмэдэ ороодшье
Мүргэжэ байгаад,
Һүрөөтэ дайндаш
Тулалсан ябаһуу —
Эжэлхэн абяаень
Дуулаһаар, гайхаад,
Энээхэн бэемни
Доһолдог лэ хуу.

Мүргэлэй ёһолол
Орхин мартажа,
Мүнөөхи аялгын
Зүг уруу харахаб.
Бахардуу өөрсэхэн
Абяаень угтажа,
Байлдаан сооһоошье
Харайжа гарахаб.

ХҮРШЭ

Гунигтай хүршэм, ямаршье хүн, хэншье бай,
Гунан наһандаа ханилһан юумэдэл шамай
Һанадаг болооб эндээ.

Таһалада гансаардажа, намдал адляар зобоош,
Һалсаһан бэшэбди — хэзээ нэгэтэ хожомоош
Халсахагүйлди мэндээ.

Һэбэлтар шара үдэшын наранай толоной
Һалалгүйхэнөөр унтаран, эндэхиин зоной
Хасараар халтиран буухада,

Хургулшанаймнай абяархуу сэмгэтэ буугаа
Хам бажуугаад, нойртоо диилдэжэ, дуугай
Болон, һахалаа зуухада,—

Эгээл энэ үедэ, шиигтэй хана зэдэлгэн,
Шинии дуулаха абяан, зүрхыемни хүдэлгэн,
Сууряатанал дүтөөр.

Нюуса гунигташ, мэдэнэм, энэ дууншни туһалнал,—
Нугархайхан мэлмэрүү аялгануудшни дуһалнал
Нулимсанууд мэтээр.

Үнгэршэһэн дураяа, найдалнуудаа һанажа,
Өөгшөөнэлби тиихэдэ, сээжэ соогоо манажа,—
Үсэгэлдэртэл дүтөөр.

Ариг ухаамни һэргэшоод, шуһам халуу бусалнал,
Алаг нюдэнһөөм, эжэлүүдгүй, нулимсанууд дуһалнал
Аялгануудшни мэтээр....

Н. ДАМДИНОВ оршуулба.

Молдавиин ССР-эй 40 жэлэй ойдо

ХАНИ БАРИСААНАЙ ХҮСЭН

Николай ЩЕЛОКОВ, Молдавиин республикын Совнархозой түрүүлэгшэ

Октябриин 12-то Молдави 40 жэлэйнгээ ойе тэмдэглээ. Совет республикануудай эб эетэй бүлые үрэ жэмэс, виноград, консервэ гэхэ мэтын арадай хэрэглэмжын зүйлнүүдээр хангагшын үүргэ дүүргэнэ. Орон доторхи виноградай бүхы ургасын дүрбэнэй нэгэ хубиһаа ехыень Молдави үгэдэг. Советскэ Союзда үйлэдбэрилэн гаргагдадаг виноградай архитай зургаадахи шэл бүхэндэ Молдавиин эмблемэтэй, виноградай алталиг үрэ жэмэстэй мүшэр хушуундаа зүүгаад ниидэжэ ябаһан сагаан аист шубуунай дүрэ зурагтай гаршаг няалтатай байхал.

Гэбэшье ажалай бүхэсоюзна хубаарилда республикын үүргэ энээгээр лэ хизаарлагдана бэшэ. Молдавида эдеэ хоолой предприятинуудһаа гадна, мүнөөнэй машина, станок, түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилдэг заводууд байгуулагдаа. 1939 ондо Молдавиин автономито республика 343 промышленна предприятитай болонхой байһан юм.

Харин орон нютагһаа хүсөөр таһалагдаһан Бессарабида хэрэг байдалынь тад ондоо байгаа һэн. Тиин Днестр мүрэнэй зүүн бээдэ шэнэ завод, фабрикануудай урган бодожо байхада, баруун бэедэнь өхэнхидөө жэжэ, гар ажалай мастерскойнууд лэ бии байһан. Тэд тэдэньшье дүүрэн ашаглагдадаггүй бэлэй.

1940 ондо Советскэ Союзтай Бессарабиин нэгэдүүлэгдэһэнэй, Молдавиин Совет Социалис Республикын байгуулагдаһанай һүүлдэ Баруун бэеын районуудта промышленность хүгжөөхын түлэ эрид шууд хэмжээнүүд абтаа. Тиигэжэ олон жэлдэ хүдэлөөгүй байһан предприятинууд ашаглагдажа, шэнэ завод болон фабрикануud баригдажа эхилээ һэн. Гэбэшье Советскэ Союзда гитлеровскэ Германиин харата мүүхайгаар добтолһонһоо уламжалан республикые индустриализацилга һаатаһан байна. Бусалимтаран эзэмдэлгын гурбан жэлэй турша соо арадай ажахыда 11 миллиард түхэригэй гарза гай ушаруулагдаа (1941 оной үнэ сэнгээр). Промышленность болон хүдөө ажахы һүйдхэгдэжэ, экономикын хүгжэлтэ олон жэлээр хойшоо татагдаа һэн.

Молдавиие Совет Армиин сүлөөлэмсөөр тэндэхи ажалшад ажахыгаа һэргээн хүгжөөжэ эхилээ бэлэй. Советскэ Союзай бүхы арадууд туһалһан юм. Тиин промышленна үйлэдбэриин дайнай урдахи хэмжээн бүри 1948 ондо үлүүлэгдэһэн байна.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ республикын индустриальна хүгжэлтэдэнь шанарай талаар ехэ хубилалтанууд болоһон, хуушан предприятинууд үндэһөөрөө шэнэдхэн хубилгагдаһан, машина болон прибор бүтээлгэ, электротехническэ, трактор бүтээлгын, кабельна, торго нэхэлгын ба бусад һалбаринууд шэнээр байгуулагдаа. 1300 поточно оньһожоруулагдамал, автомат лининүүд заводуудта толхогдоо. Мүнөө Молдави уласхоорондын болон дотоодын дэлгүүртэ электродвигатель, генератор, социллограф болон дефектоскопуудые, тракторнуудые, шухалаа хэхэ машина, электроаппаратура болон промышленностиин бусад олохон зүйлнүүдые эльгээдэг.

Бүхы оронойхидол адляар Молдавиин промышленность һүүлэй арбан жэлэй туршада, илангаяа хурдан түргэнөөр хүгжөө. 1953 онтой жэшээлхэдэ, продукциин хэмжээн 3,3 дахин, 1913 онойхитой сасуулха болоо һаа, аяар 73 дахин ехэ болоһон байна!

Совет Молдавидахи промышленностиин жэл бүриинь дундуур ургалтые абажа үзэбэл, бүхы Союзайхиһаа дээшээ юм. Энэ халаа урдань гээгдэнги байһан үндэһэ яһатаниие, бага арадуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха гэһэн ленинскэ национальна политикын гол шэнжэ шанарнуудай нэгэн болоно.

Электромашина бүтээдэг промышленностиие хүгжөөлгэ консервэ, улаан архи, саахар, тамхяар хангагша Молдавиин үүргые яашье доошолуулнагүй. Республикын хүдөө ажахын түргэн хүгжэлтэ тэрэнэй олон һалбарита эдеэ хоолой индустрида түүхэй эдэй бата бэхи бааза байгуулжа үгөө. Һүүлэй табан жэлэй туршада эдеэ хоолой промышленность продукци үйлэдбэрилгээ 84 процентээр дээшэлүүлжэ, долоон жэлэйнгээ түсэбые ехээр үлүүлэн дүүргээ.

Багахан хэмжээтэйшье һаа, (Молдави Советскэ Союзай территориин долоон зуунай нэгэ хубиие эзэлдэг), тамхи, эфирэй тоһо абалгын талаар орон дотороо нэгэдэхи һуури эзэлдэгбди. Харин улаан архи, консервэ үйлэдбэрилгээр РСФСР, Украина гэхэ зэргын лэ ехэ республикануудай удаань ородог, наран сэсэгтэй тоһо үйлэдбэрилгээр гурбадахи һууридa ябанабди.

Промышленностиин түргэнөөр ургахатай хамта хүдэлмэришэн анги олошоролсоно. Дунда һургуули дүүргэһэн залуушуул тэдэнэй зэргэдэ жагсана. Арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй тоо һүүлэй 10 жэлэй туршада 7,6 дахин, мэргэжэлтэдэй тоо 2 дахинһаа ехээр нэмэһэн байна. Хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй кадрнуудтай болохо — республикын ехэ илалта мүн.

Үйлэдбэриин ниитэ хэмжээнэй талаар долоон жэлэйнгээ түсэбые республика зургаан жэл хахад соо дүүргэхэ байна.

Тиин ерэхэ табан жэлдэ манай республикын промышленностьда бүри ехэ арга боломжонууд нээгдэнэ. Хими нэбтэрүүлһэнэй, уһалалга хэрэглэһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэй болголто эдеэ хоолой промышленностиин түүхэй эдэй баазые эрид дэбжээхэ арга олгоно. Энээнэй ашаар табан жэлэй туршада улаан архи үйлэдбэрилгээ 2—3 дахин, мяха—68 процент, консервэ, тамхи, һүөөр хэгдэһэн продукци—2 дахин, эфирэй тоһонуудые—3,4 дахин, саахар үйлэдбэрилгэ 1,2 дахин дээшэлүүлхээр хараалагдана. 1963 ондо түйлагдахаар хүлеэгдэһэнтэй сасуулха болоо һаа, 5 жэлэй туршада бүхы дээрээ эдеэ хоолой промышленностиин продукциие 1,7 дахин дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Промышленностиин бусадшье һалбаринууд баһал хурдан түргэнөөр хүгжэхэ байна. Жэшээнь, машина болон прибор бүтээлгын хэмжээн долоон жэлэй һүүлшын жэлтэй сасуулжа үзэхэдэ, 3,6 дахин ургаха, трактор, хүдөө ажахын машина бүтээлгэ 5,5 дахин ехэ болохо байха.

Табан жэлэй турша соо республикын арадай ажахыда хими нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаха юм. Тиин азотно-тукова завод, радиотехническэ зүйлнүүдые гаргаха ехэ цех, пластмассаар элдэб юумэ үйлэдбэрилхэ цехүүдые, гидролизно дрожжо гаргаха хоёр завод, химиин бусад ондоо предприятинуудые барихаар хараалагдана. Уридшалан хэгдэһэн багсаамжын ёһоор, табан жэл соо химиин промышленностьда 100 миллион түхэй түхэриг һомологдохо байна.

Промышленностиин хүгжэхэ бүри мэргэжэлтэд улам олон хэрэгтэй болоно. Республика доторнай политехническэ институт эмхидхэгдээ. Дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые, шадамар хүдэлмэришэдые бэлдэхэ тусхай дунда һургуулинууд нилээд олошоруулагдаха юм.

Днестр мүрэнэй хоёр эрьеэр нэмжыһэн, хүгжэлтэ түгэс экономико болон соёл культуратай манай республикын жэшээ дээрэ социализмын зохёон байгуулхы хүсэн, совет арадуудай нангин хани барисаанай хүсэн эли тодоор харагдана.

(АПН).

ЯРУУНЫН ҺУРГУУЛИНУУДТА

И. И. Ильина дээдэ һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ Улаан-Үдын 19-дэхи һургуулида англи хэлэ заана.

А. КУРТИГАЙ фото.

НЭГЭ ХАЛААНДА ОРОБО

Һүүлэй жэлнүүдтэ Ульдэргэ, Эгэтын адаг, Эгэтэ, Гүндэ нютагуудта шэнэ һургуулинууд баригдаа. Тэлимбэдэ һургуули баригдажа байна. «Победа», «Коммунизм» колхозууд һургуули барижа, һурагшадынь нэгэ халаанда һурана. «Победа» колхозой орлогшо түрүүлэгшэ нүхэр Б. Г. Гончиков иигэжэ хөөрэнэ:

«Манай эндэ 1930 ондо эхин һургуули нээгдээ һэн. Мүнөө 320 хүнэй һураха һургуули, багшанарай гэр барябди. Мүн автомашина һургуулидаа бэлэглээбди. Манай сомоной 600 үхибүүд нэгэ халаанда һураха аргатай болонхой...»

ШЭНЭ ХҮНИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Һургуулиин үхибүүдые хүмүүжүүлгын асуудал багшанарай, түрэлхидэй болон бүгэдэ ниитын урда үргэнөөр табигданхай. Энэ асуудалаар багшанарай зүблөөн дээрэ бүришье үргэнөөр хэлсэгдээ. РСФСР-эй габьяата багша Ц. Номтоев иигэжэ хэлээ: «Түрэлхид үхибүүдээ һайнаар һургахые оролдонод, теэд тэдээндэ эрдэм болбосорол энэ асуудалаар дуталдахаяа һанадаг. Тиимэһээ багшанар туһалха зэргэтэй. Мүнөө үедэ багшанар эрхим хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай ажал хүдэлмэриин амжалта, илалтые магтан, тэдэнэй жэшээгээр үхибүүдые хүмүүжүүлхэ ёһотойбди. Манай нютагта коммунис бригадынхид, түрүү зон олон. Тэдэнэй ажал хүдэлмэриие харуулха, һайхашааха хэрэгтэй. Ажал хүдэлмэриин эшэ үндэһэнтэй гүнзэгыгөөр танилсуулхые оролдохо зэргэтэйбди. Мүн буряад арад үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ, һургаха өөһэдын түрим заншалтай гээшэбди. Тэрэнээ энэ хэрэгтэ зүбөөр хэрэглэжэ хүмүүжүүлхые оролдохо байнабди».

«Коммунизм» колхозой түрэлхидэй зүгһөө 70 наһатай Д. Тудупов ехэ һонирхолтойгоор хөөрэбэ.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалаар аймаг дотор яһала ехэхэн хүдэлмэри хэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Гүндын һургуулида пионернүүд һонирхолтой ажал ябуулна. Тэдэнэр тимуровска команда бии болгожо, үбгэд хүгшэдтэ туһална, модо тарина. Мүн элдэб һонирхолтой клубууд ажаллана.

Мүн Эгэтын интернат һургуулида хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яһала һайнаар табигданхай. Эндэ хизаар ороноо шэнжэлхэ музей нээгдэнхэй. Тэрэнэй бүхы экспонадуудые үхибүүд өөһэдөө суглуулаа. Географиин багша Егор Мотоевич Модогоровой ударидалга доро энэ һургуулиин музей нилээдгүй баялигаар харуулагдажа, үхибүүдые һургаха ба хүмүүжүүлхэ талада туһалха байна.

Б. БАТОЕВ.

Тувын АССР-эй 20 жэлэй ойдо

ХУБШЫН АЯЛГА

ОЧЕРК

В. МОНГУШ

Хүнүүд! Хубшэ тайгын хүгжэм аялга тухай мэдэхэ гүт? Ямар прагуу, зүрхэ сэдьхэл дайрама дуун тиихэдэ, нэгэтэ хабар эндэ зэдэлээ hэн. Шолшогонон урдаhан горхоной абяаншуу, ой сооxи дала мянган шубуудай жэнгирээншүү, үй түмэн набшаhадай шэбэнээншүү энэ хүгжэмтэ дуун хизаарhаа эхилээд, хизаар хүрэтэр зэдэлжэл байгаа. Энэ дууе гансаардаhан замшаншье, мал адуулгашаншье, залуу хүбүүд, басагад хангюурдажал мэдээ. Юрэдөө гүн хүбшэ адлил дуулалсаа бэлэй.

Ямаршьеб hуурин, тосхон тухай эдэ хүнүүд аялга татана. Теэд энэ hууринай хаана байhые хэншье мэдээгүй. Тэрэ гэhэн сагhаа хойшо хорин жэл үнгэрөө. Ямар олон дуунууд зохёогдоо гээшэб, тиибэшье энэ дуун мартагдаатүй.

Хухюун гоёл даа

манай нютаг

Хухэ тэнгэри атаархан байна...

Энэ дууе илангаяа наhатайшаг, дүшэ хүрэжэ ябаhан хүнүүд дуулаха юм. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр hаял хори хүрэжэ ябахадаа, энэ Хондергей hууринай түрүүшын гэрнүүдэй модо отолходоо, түн хүбшын орбон соо түндүүн ордонуудые бодхооходоо энэ дууе дуулаа.

Мүнөө би тэрэ hуурин тээшэ табилуулнаб. Машинын түргэндэ хүбшэ тайгын модод жэрэгэд гэлдэн үнгэрнэ. Мүнөө hанахада ямар hонин бэ? Тиихэдэ, колхозой hая байгуулагдаад байхада колхоз ори гансахан машинатай бэлэй. Тэрээндэ hуугаад сэнгэхэ дуратайшуул ямар олон hэм! Бишье нэгэ нүхэртэеэ тэрэ машинада Чадан дээрэhээ hуугаад, хухюутэйл ябатарнай, жолоошон эгээл мүнөө минии ябагша энэ газарта байлгаад:

— Зай, хүйхэрнүүд, буугты. Сэнгээт. Саашаа ябагаар дүгшагты, — гэжэ хэлээ hэн.

...Мүнөө шоссе харгыгаар машинануудай олон тээшэнь! Хүнгэншье, ашаанайшье машинанууд hэлгэсэлдэнэ. Хаанашье ябахада хүсэтэ моторнуудай дүнгинөөн, хүнүүдэй абяа шууяан замханагүй. Хүдөө нютагнай хүүенэл даа: таряа хурялгын халуун хаhа, хаанашьеб газар хахалhан трактор хүнхинэнэ. Ажалайл үдэрэй сууряан зэдэлжэл байна.

hууринай захада хүүшанайнгаа танил Хулер-Боо тэгшэтэй уулзанаб. Энэмнай колхозой ветеран, суута антуушан, хухюун шог зугаатай хүн. Тэрэмни хөөрэбэ гээшэ:

— Бишни больницада hайса хэбтэжэ гарааб. Юрэдөө хашартай болошоо. Тиигээд юун болоо гэжэ hанаhаш? Нэгэтэ медсестра хэлэбэ: нэгэ хүн ерээ. Гарабаб. Харан гэhэйм республикымнай социальна тэдхэмжын министр байжа байба. Хөөрэлдэбэбди.

— Шамайе наhажаалтанай тэртэ эльгээхэмнай гэбэл даа.

Шүдхэр аба! Нэгэ бага бодомжолhоной hүүлэ хэлэнэб:

— Намайе эльгээбэ тэлэй hэнта. Теэд hамгамни? Душөөд жэлдэ сүг hууhан, халуун шулуусэшье долёолсоhон хүмни гээшэл.

— Тиибэл хоюулайетнай эльгээхэбди.

Гайхалаа барабаб. Би өөрөө юрын хүм, тиихэдэ министр өөрөө ерээд, иигэжэ байха.

— Зай яахаб, эльтээгыт—гэбэб. Министршье гарыем адхаад саашалба. Харин hүүлдэнь, нохой халхай, бишни мэгдэшэбэб. Больницаhаа hая гаража ябаhан министрээ хүсөөд:

— Үгы, ошохогүйб. Хондергейдэ түрөө hэм, эндэ хүн болооб, эндээл үхэхэб. Орхие тэрэ гэрээ...— гээ hэм.

Тиигээд үлөөлби даа. Тойроод юрын хүнүүд. Шадаха зэргээрээ ажал хэнэб, тэдхэмжэ абанаб. Гүрэн лэ харалсана. Бэшэ юун намда хэрэгтэйб!?

Танилтаяа хоюулан hуурин соогуур саашалнабди. Үдэшэ. Хүбшэ тээhээ хүнгэхэн hэбшээн hэбинэ. Хаанашьеб баян дуулана. Гэрнүүдэй сонхоор Ильичэй гэрэл нюдэ hаргаан яларна. Түрэл нютагни! Түрэл Хондергеймни! Шамаяа омогорхон харанаб. Хажуудамни зогсогшо үбгэжөөл шамаараа омогорхон шэртэнэ. Зүб даа. Энэ хүнэй тэрэ наhажаалтанай гэртэ юундэ ошоогүйнь элил болоно. Иимэ ажалай хүгжэлтын газарые коммунист хүн аад, орхижо болохо аал?

Бидэнние үхибүүд тойрошобо. Намhаа олон табые асуужа оронод.

— Москва хэр тоёб?

— Пээрээ тэндэ газар доогуур түмэр харгы бии гү?

Булта асуудалда харюусабал, бүхы үдэшэеэ барахаш. Харюудань бинь «добтолжо» ороноб?

— Зай хэр hуранат?

— Булта hайн, гансал Витямнай hуугаа,—гэжэ дарья табилдаба.

Витя хүзүүгээ нуталан зогсоно. Улайшанхай.

Үхибүүдэй хэлэгшээр, Витя хазаар морёор харайлгаха дуратай, эсэгэдээл адляар адуушан болохо хүсэлэнтэй, тиигээд номдоо залхуушаг.

— Витя,—тэнэм.—Морёор харайлгагшадаал номоо үзөө hааш, гоёл hэн.

Хүбүүхэн бүри хитэн, хамар дороо гүбэрнэ:

— Номоо үзэжэ эхилээб... hуухагүйб...

Үхибүүд патефон асарбад, «Хондерейим» гэhэн пластинка табиба. Дуунай хухюу аялга зэдэлшэбэ даа. Гансашье үхибүүд бэшэ, тэндэ зогсоhон бидэшье, үйлсэдэ ябаhан хүнүүдшье энэ дууе татажа эхилбэ. Юун гэжэ hанаабта? Энэмнай манай нютагай гимн болонхой. Шэнэ үеын байдалай наран доро тиигэhэн хүбшэ тайгата нютагыемнай магтаhан дуун ха юм. Энэ дуун энэ колхозтой адли түрөө. Эндэ Дугаржап гэжэ бухгалтер байhан юм. Тэрэнэй зохёоhон шүлэгөөр композитор Лантан энэ дуунай хүгжэм бэшээ. Дуун зэдэлжэл байна. Ирагуу аялгыень хаанашье дуулахат, колхозойм хүнүүд ажалдаашье гарахадаа, ажалhаашье бусахадаа энэ дуу хангюурдадаг байха. Шүлэгыень зохёогшо Дугаржап мүнөө үгы. Наhа бараха дээрээ өөрынгөө дуу шагнаад, хэлэhэн гэдэг: «Энэ дуун намайе hэлгэхэ».

...Ленинэй гудамжада үндэр гэр тобойно. Энэмнай нарайлалгын гэр гээшэ. Акушерка Галина Дуктуг-ооловна Дамбаагай үрин зөөлэхэн гар дээрэ хэдэн олон үхибүүд түрөө хаб? Үршалаатаhан нюурыень харахадаа олохон лэ хүнэй хүйhэ хүндэhэн, олоной найжа болоhон гэжэ абаhаар мэдэхэш даа.

Мүнөө Галина Дуктуг-ооловна гансаараа бэшэ. Кызылэй медучилищи дүүргэhэн Валя Мендрия тэрээнтэй сүг ажалладаг. Валиин hаяшаг ерээд байхада, юун болоо гэжэ hананат? Нэгэ тракторист хүбүүн зүрхэм үбдөө, аргалыт гээд, hалахаяа болёо. Тэрэмнай залуу эмшэлэгшэдэ дурлашаhан байгаа. Валишье баhал. Теэд яахабши? Хүбшэ тайгын, тосхоной доhолсо түрэ хурим хээ hэмнайбди. Үнөөхил Хондергеймнай гимн-дуун түрэ дээрэшье наяржа байhан юм.

Залуу айлнуудай hуудаг үйлсэ урдамнай. Бурзекей гэгшын нэрэмжэтэ гудамжа. Бурзекей өөрөө энэ үйлсэдэ ажаhуугаагүй. Фашис шолмосуудые сохилсохоёо Бурзекейн hайн дураараа ошоhые манай нютагайхид hайн hанана. Илалта мандуулан, баатар Бурзекеймнай бусаха гэжэ найдаабди. Илалташье мандаа. Теэд хүбүүмнай, гвардиин ахалагша лейтенант Бурзекей бусаагүй... Хаанашьеб баруун тээ, шэрүүн дайнай улаабхиhан дайдада тэрэнэй хүүр-хүшөөгэй хажууда хүнүүд ерэхэдээ, аяар холын Тувын эрэлхэг хүбүүнэй дурасхаалда бадарма hайхан баглаа сэсэгүүдые табидаг.

Түрэл Хондергейм! Хоёр тээгүүршни харьяалhан арык-hубаг соогуур түнгалаг уhан урдана. Эндэш үхибүүдэй жаргал, загаhа хахуулидаан, шунгаан, оймоон... Золтойл бага наhан... Юун гээшэ hэм?! Хорин жэлэй урда ямар байгааб? Тэрэ байдал ошон ошоо... Мүнөө харагты: Ильичэй гэрэл, радио, ясли, саад, магазинууд, клуб, hургуули, библиотекэ, нөөсэлгын касса. Москватай сэхэ хөөрэлдэжэ шадаха хэлхеэ холбоон. Эдэ бүгэдэн юрын шэнги болоо.

Тракторист Эртина табияа шахаhан хүн. Хөөрэхыень шагна! Феодализмда түрөөд, социализмын наран доро бэежээд, коммунизм байгуулжа байнаб гэхэ. Энээндэ этигэнгүй байхаар аал?

«Тувинская правда» газетэhээ абтаба.

Захааминай аймагай Хамниин найман жэлэй hургуулиин hурагшад сүлөөтэй сагтаа түрэл XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздоо ехэхэн туhа хүргэнэ. Зунай амаралтын үедэ үбhэ хурялгада ха баадалсаhан, мүн 8 гектар хартаабха малтаhан байна. Мүнөө колхозой тоог дэ таряа сэбэрлэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 8-дахи классай hурагшад тоог дээрэ таряа сэбэрлэжэ байна.

Б. ОЧИРОВАЙ фото.

hУРАГШАДАЙ БЭЛЭГ

Зулгы зохид зунай үедэ унаhан малгайгаа абаха забдагүй ажаллаhан hурагшадай ажалда зорюулагдаhан слет Хяагтын Пионернүүдэй байшанда hаяхан үнгэргэгдэбэ. Выставкэдэ табигдаhан ургасануудай дундаhаа Хүдэриин hурагшадай хэhэн ажал, хүдэлмэри магтамаар. Тус hургуулиин hурагшадай ургуулhан саахарай мантан томо свёкло хараhан лэ хүн бүхэн ехэтэ hонирхоhон, баясаhан байна. Нэгэ свёклынь шэгнүүр дүрбэн килограмм болоно. Тэдэнэрэй хажуу таладань 7-дохи «Б» классай hурагша Нина Тарабаскаягай тэмдэглэл хэбтэнэ. [...]да зэргээр гектарhаа 200 [...]нер свёклын ургаса хуряа[...] гээд тэрэ дэбтэртэ бэшээтэй. [...]тан томо свёклын саада тээнь [...] куруза, хартаабхын баян ургаса [...]ряаhан тухайгаа hурагшад мэ[...]сэнэ.

Хэдэн үгөөр хэлэхэдэ, Хяагт[...] hурагшад энэ жэлдэ яhала баян [...]гаса хуряажа, hуралсалай шэнэ [...]лые угтаhан байна.

А. СУРМАЧ.

ХОЛЫН АЙЛШАН МАНАЙДА

Ленинградай театровед Моисей Наумович Халифман Улаан-Үдэдэмнай айлшалжа, хотын олохон предприяти, эмхи зургаануудта лекци-концерт үнгэргэбэ. СССР-эй Ехэ театрай хүгжэлтын зам мэдээжэ дуушад-мастернууд Шаляпин, Нежданова, Собинов тухай hонин мэдээсэлнүүдые дуулгаа. Жэшээлхэдэ, Ехэ театрай хүгжэлтын зам — аяар Петр I үе сагhаа мүнөө үе хүрэтэр [...] фильмдэ буулгагданхай. Тэрэнии[е] харуулжа байгаад, Моисей Наумович hонин хөөрөө хэнэ.

Мүн Шаляпин, Собинов, Нежданова гэгшэдэй дуу дуула[...]хыень грампластинка дээрэ[...] шагнажа, сугларагшад ехэ hони[р]хоо.

XVIII ОЛИМПИИН НААДАНУУД ТОКИОДО НЭЭГДЭБЭ

ТОКИО, октябриин 10. (ТАСС-ай тусхай корр.). 94 ороной спортсменүүдэй парад боложо, XVIII олимпиин нааданууд мүнөөдэр Токиодо нээгдээ. Национальна стадион дээрэ хүн зон дүүрэтэрээ суглараа. Дэлхэйн тон бэрхэ атледүүдые олимпиадын эмхидхэлэй комитедэй президент Д. Ясукава, уласхоорондын олимпиин комитедэй президент Э. Брэндедж амаршалаа. Римhээ асарагдаhан табан улхээтэй сахаригтай урга ургэн бодхоогдоо. Хонхо, барабан, бүреэнүүдэй абяан, 350 хүнhөө бүридэhэн хоорой дуун ехэ спортивна фестивалиие алдаршуулаа.

Габшагай шанга бэетэй Йосинори Сакаи факел гартаа баряад, стадион дээрэ гүйжэ орон сасуугаа, элдэб ондоо үнгын 163 табсантай тэшхүүрээр өөдөө гүйжэ гараад, асари ехэ улхан шэнги амhарта соо олимпиин галые носоогоо. Энэ гал манай үе сагай тон ехэ мүрысөөе гэрэлтүүлхэл.

Токиодо хэдэн үдэрэй турша соо бороо орожо байhан аад, мүнөөдэр шанга наран гаража, олимпиадада хабаадагшадые дулаасуулан зоригжуулаа. Энэ hонирхолтой hайндэрэй түгэсхэлдэнь сэнхир хүхэ огторгойдо реактивна самолёдууд ниидэн гаража, элдэб үнгын утаатаар табан асари томо олимпиин сахаригуудые зураглан харуулаа. Огторгой өөдэ найма мянган тулабхаа ниидэн гараа, арба мянган элдэб үнгын шаарнууд дэгдэн гараа. Үхэр буунуудай буудалгаар салют үгтөө, Токио дээгүүр бүхы үнгын тэрэлнүүд сасараа.

XVIII олимпиин нааданууд октябриин 24 хүрэтэр үргэлжэлхэ. Саашадаа хорин ондоо янзын спортоор табан түбиин эрхим спортсменүүд мүрысэхэ болоно.

Ханинар түрэл нютагаа бусаба

Буряад, монгол арадууд хоорондын аха дүү ёhоной хани харилсаан улам бүри батажан хүгжэнэ. Хоёр ороной хоорондо олон тоото делегацинууд жэл бүхэндэ бэе бэедээ айлшалалсажа, өөhэдынгөө түйлаhан амжалта дамжуулалсажа, халан абалсажа байдаг. Монгол Арадай Республикын культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд манайда айлшаар ерэhэн байгаа. Аха дүү арадуудай түлөөлэгшэд арбаад үдэрэй туршада манай республикада айлшалхадаа хүдөө нютагуудаар ябажа танилсаhан, Байгал далайн эрьедэ амарhан байна. Мүн Улаан-Үдын предприятинуудаар ябажа айлшалхаhаа гадна, эдэнэр «Октябрь» кинотеатр, клуб, библиотекын хүдэлмэритэй танилсаа. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд hэн тула хүдөө нютаг—Яруунын «Победа», «Коммунизм», Улаан-Үдын управлениин «Улаан Оронго», «Коммунизм» колхозуудта, Кабанскын Большереченск заводто хүрэжэ, библиотекэ, кинотеатрнуудай хүдэлмэритэй танилсаhан байна.

Хүндэтэ айлшад үржэлэр түрэл нютагаа бусаа. **Т. ГРОМОВА.**

СПОРТ

ХЭНИИНЬ ЭРХИМЛЭГШЭ ААБ?

Россин Федерациин зургаадахи зонын «Б» классай футболистнуудай дунда түрүү hуури булялдажа ябаhан команданууд cooho Барнаулай «Темп», Омскын «Иртыш» команданууд түрүүлжэ ябана. Эдэнэр ээлжээтэ уулзалгаа Рубцовскын «Торпедо», Усть-Каменогорскын «Восток» командануудтай үнгэргэхэдөө 1:1 тоотойгоор дүүргэжэ, нэжээд очкотой болоhон. Тиигэжэ эдэнэр хамта дээрэнь 43—42 очкотой болобо.

Гурбадахи hуурида Томскын футболистнууд гаранхай. Эдэнэр Новосибирскын «Сибсельмаш» командые 1:4 тоотойгоор шүүжэ 41 очкотой болоод, эрхимлэжэ ябаhан командануудаа ахижа ябанхай.

Дүрбэдэхи hуурида—Усть-Каменогорскын футболистнууд 37 очкотой. Эдэнэр Красноярскын футболистнуудтай наадахадаа, 0:0 тоотойгоор тэнсээ. 36 очкотой болоhон Ангарскын «Старт» ээлжээтэ уулзалгаа Владивосток городой «Луч» командатай үнгэргэхэдөө 0:0 тоотойгоор дүүргээ. Комсомольск-на-Амуре городой команда 35 очкотой, долоодохи hуури эзэлжэ ябана.

Улаан-Үдын «Армеец» Комсомольск-на-Амуре городой, Шэтын «Забайкалец», Благовещенскын «Амур» командада айлшалхадаа шадамар бэрхээр наадажа, талмайн эзэдые 2—1, 1:0 тоотойгоор шүүжэ, хоёр хоёр очко өөhэдтөө бэшүүлhэн байгаа. 31 очкотой болоhон Рубцовскын «Торпедо» арбан гурбадахи hуури эзэлнэ. Благовещенскын «Амур», Кемеровэй «Химик» командануул тус тустаа 29—29 очкотой болобо. Новосибирскын «Сибсельмаш» 28 очкотой, арбан зургаадахи hуури эзэлжэ ябана. Семипалатинск, Прокопьевск городуудай футболистнууд 27—27 очкотой болонхой. Прокопьевскын «Шахтер» Кемеровэй футболистнуудта 0:2 тоотойгоор шүүгдэhэн байна. Эрхүүгэй «Ангара» 22 очкотой, эгээл hүүлшын hуурида.

Мүрысөөнэй таблицада толгой шүүрэжэ ябаhан Омскын «Иртыш», Барнаулай «Темп» командануудай алиниинь түрүүлжэ, зонын эрхим командануудтай түрүү hуури булялдагша ааб? Энээндэ hүүлшын уулзалгын дүн харюу үгэхэ болоно. Омскын «Иртыш» Рубцовскын «Торпедо», Барнаулай «Темп» Семипалатинскын «Цементник» командатай наадаха болонхой.

Улаан-Үдын «Армеец» команда үнгэрэгшэ амаралтын үдэр hүүлшынгээ наада Благовещенскын «Амур» командын футболистнуудтай үнгэргөө.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН СААНАhАА

Каирай конференциин hүүлшын үдэр

КАИР, октябриин 10. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Н. Егоров, В. Дуганов дамжуулна:

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэн түрые болон правительствануудые толгойлогшонорой хоёрдохи конференци мүнөөдэр hүүлшынгээ үдэр хүдэлмэрилхэнь. Конференцидэ хабаадагшад мүнөө үдэшэ Каирай университедэй ехэ зал соо түгэсхэлэйнгөө заседанида сугларханъ. Ази, Африкын, Латиин Америкын болон Европын 58 ороной делегацинууд зургаан үдэр соо хэhэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые гаргаха, резолюцинуудай текстнүүдые баталха байна.

Политическэ декларациин проектые бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй совет бэлэдхэжэ дүүргэхэеэ байнхай. Удаань энэ деклараци делегацинуудые толгойлогшоноор баталагдаад, конференциин дүн гаргаhан документ болгогдожо соносхогдохо байна.

Джон ГОЛЛАН. Монополинуудай ээрхэлгые зайсуулха

ЛОНДОН, октябриин 10. (ТАСС). Англидахи экономическа бэрхэшээлнүүдые зайсуулха талаар консерваторнуудайшье, мүн лейбористнууд болон либералнуудайшье дурадхаhан арганууд үнэндөө адлирхуу юм. Энэ хадаа Англиин арадай байдалые улам муу болгохо аюулда hунгалтын болон сасуу хүргэхэ гээд Великобританиин коммунис партиин генеральна секретарь Джон Голлан үсэгэлдэр мэдүүлээ. Тэрэ hунгалтын урда тээхи митингын Ньюкаследа болоходонь үгэ хэлэhэн байгаа.

Урида ехээр ороолгые усадхаха шухала байhан тухай консерваторнууд, лейбористнууд болон либералнууд үгэ хүүр гаргадаг болобошье, хүдалдаа наймаанай талаар урида ороолгын бодото шалтагаануудые — консерваторнуудай правительствын гадаадын оронуудта сэрэгэй гаргаша ехээр хэдэг тухай эдэ партинуудай алинииньшье дурдадаггүй гээд Голлан үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Бүхы үри шэриин табанай гурбан хубинь Англиин хилын саана гаргашалхаар абаhан сэрэгэй уялгануудта хамаатай гээд Голлан хэлээ.

Англидахи экономическа бэрхэшээлые зайсуулхын тулада салин хүлhэ, пенси дээшэлүүлхэ, сэрэгэй гаргашануудые, капитал газаашань гаргалгые бага болгохо, зүүн болон баруун оронуудай хоорондо хүдалдаа наймаа үргэдхэхэ, урдын колони байhан оронуудтай, нацинуудай нэгэдэлэй оронуудтай удаан болзорой хэлсээнүүдые баталха, баяшуулда налог ехээр ашаха, монополинуудай ээрхэлгые зайсуулха хэрэгтэй гэжэ Голлан онсолон тэмдэглээ.

Угандада үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалтай тэмсэнэ

КАМПАЛА, октябриин 10. (ТАСС). Наhа гүйсэhэн хүнүүдэй дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха талаарниитэ национальна кампани бэелүүлгын эхилhэн тухай премьер-министр Милтон Оботе Угандын бэеэ даанхай байдалтай болоhоор хоёр жэлэй ойн түйсэhэн үдэр соносхоо. Угандын арад харанхы балар, үгытэй ядуу байдалтай, убшэ хамшагтай эбсэшэгүй шанга тэмсэл соносхоо гээд Оботе нииcлэлэй Накивубу стадион дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Эдэ гурбан барга балар ябадалда нэгэн доро добтолго хэхэ хэрэгтэй гээд тэрэ хэлээ.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха кампанида бэлэдхэл хоёр жэлэй турша соо хэгдээ, эдэ хэмжээ ябуулгануудта ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаа гэжэ премьер-министр саашань заагаа. Угандын бүхы эрдэм бэшэгтэй хүнүүдые энэ кампанида эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень тэрэ уряалаа. Өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ ороной бүхы наhа гүйсэhэн хүнүүдэй ойрын гурбан жэл соо уншажа, бэшэжэ шададаг болохо зорилго кампаниин үмэнэ табигдана.

Леопольдвилиин засагаархидай уршагта муу ябадал

ПАРИЖ, октябриин 10. (ТАСС). Арабуудай Нэгэдэмэл Республикаhаа болон Алжирhаа Конгодо (Леопольдвиль) байдаг элшэн сайдууд Конгодо (Браззавиль) ерэхэдээ, Леопольдвильда Чомбе гэгшын жандармнуудай хоёр посольствые хүреэлхэ үедэ ямар ушарай тохёолдоhонтой хэблэлэй түлөөлэгшэдые танилсуулаа.

Франс Пресс агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, тусхайлбал элшэн сайдууд иигэжэ мэдүүлээ. Посольствонуудай байшангууд гурбан үдэрэй турша соо Конгын жандармнуудаар хүреэлэгдэнхэй байгаа. Дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд болон тэдэнэй гэр бүлын гэшүүд ондоо тээhээ ямаршье холбоо барисаагүй болоод энэ үе соо hуугаа. Посольствын байшангhаа гаража ошохыень зэбсэгтэ жандармнууд нэгэшье хүдэлмэрилэгшэдэ зүбшөөдэггүй байтаа. Бүхы энэ үе соо посольствонууд эдеэ хоолой продуктнуудаар хангагдаагүй.

Дэлхэйн олониитые маргуулан хүдхүүлхэ зорилгоор Леопольдвилиин засагаархидай hаяхан хэhэн hэдэлгые энэ мэдүүлгэ үшөө дахин элишэлжэ үгэнэ. «Хүн зоной бүhалгаалан үймэжэ магад болохо байhанhаа хамгаалхын тулада» Алжирай болон Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын посольствонуудта жандармнууд ерэhэн байгаа, тэдэнние эдеэ хоолой зүйлөөр хангалга таhалдуулагдаагүй гэжэ Чомбе гэгшын правительствын мэдүүлhэниинь мэдээжэ ха юм.

—□●□—

Нгуен Кхань заналта хэнэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 10. (ТАСС). Хойто Вьетнамда агаарhаа дахяад добтолго хэхэ тушаа Урда Вьетнамай премьер-министр Нгуен Кхань стратегическэ дурадхал оруулаа гээд Америкын «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

«Хойто Вьетнам дээрэ нэгэ, хоёр гү, али гурбан тонныын бомбые хаяхаар оньhон түхеэрэлгэ манайда бии» гээд Кхань hайрхуугаар мэдүүлээ.

Чомбе гэгшын гом[долые] анхаралда абтаба[гүй]

КАИР, октябриин 10. (ТАСС). Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй [орон]нуудые толгойлогшонорой конф[еренци]цидэ намнагдаhан Конгын (Лео[поль]двиль) премьер М. Чомбе [...] зууhан зангаараа. Өөрынь үг[э] гүйдэhэндэ имагтал ОАР-ай пра[ви]тельство зэмэтэй гэжэ харуулха[...] рэ мүнөө оролдоно. Арабуудай Нэ[гэ]дэмэл Республикада тэрэнние [...]гаар үгтаа, ОАР-ай засагаархи[...]дэй бэрхэшээл тэрээндэ тохёо[л]лаа гэhэн хэбэртэйгээр Чомбе [гэгшын] Африкын нэгэдэлэй организацида гом[дол] бариhан байна. Энэ организа[циин] заседани үсэгэлдэр үдэшэ бол[оо]. Чомбе гэгшын гомдолые хар[ан] үзэхэдөө энэнь ямаршье үн[эн] баримтагүй гэжэ ОАЕ-гэй [...] нэгэн дуугаар тоолоhон байна. [Кон]ференцидэ өөрыень хабаадуул[аагүй] тухай шиидхэбэриие ОАР-ай пра[ви]тельство бэшэ, харин бүлэглэл[нүүд]тэ хабаададаггүй бүхы гүрэн[...] толгойлогшоноор баталан аб[...] Африкын олонхи гүрэнүүдые [тол]гойлогшонорой зүгhөө хүсэдөө [...] шаардаhан байгаа гэжэ ойлго[...] премьертэ үшөө дахин тайлбар[и] үгэhэн байна.

—□●□—

Восстани хэгша[дай] аэродромдо добтол[го]

ЛОНДОН, октябриин 10. (ТАСС). Конгын восстани хэгшэдэй отр[яд] Лоджо городтохи аэродромые д[обто]лоо гээд Рейтер агентство мэдэ[э]нэ.

Лоджо Конгын (Леопольд[виль]) түбтэ оршодог юм.

—□●□—

ООН-ой Аюулгүйн Советтэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин [...] (ТАСС). Ехэ аятай уялга дүүр[гэhэн] — Нэгэдэмэл Нацинуудай б[...] шэнэ оронние абахын тулада [...] гүйн Совет үсэгэлдэр сугл[араа]. ООН-ой гэшүүндэ Малавиие ([Ня]саленд) Африкын 34-дэхи [...] даанхай гүрэниие абаха гэhэн [...]най hаhата эрье гэжэ ороной, [Ма]роккын болон Англиин резол[юциин] проектые Совет hайшаагаад, [Гене]ральна Ассамблейдэ hанал [...] дурадхаа.

Капиталис дэлхэйн байдалhаа

ПОЛИЦИИНХИД БА ХУЛГАЙШАД

1964 ОНДО Баруун Пакистанда hарын турша соо хэгдэhэн гэмтэ ябадалнуудай тооe нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, мянга үлүүтэйгээр олошороо гэжэ hаяхан Пакистанай информационно агентство мэдээсээ. Түбхын түрүүндэ муу байдалhаа гэмтэ ябадал hүжэрнэ гэжэ элирүүлэгдээ. hүүлэй үедэ эдеэ хоол болон эд бараанай үнэ сэн 25—30 процентээр хүндэроо. Энэнь ажалшадай байдалые бүри хүндэ хүшэр болгоно.

Пакистанай ехэ город — Карачи гэмтэ ябадалнуудай тоогоор түрүүшын hууринуудай нэгые эзэлнэ. Эндэ хара дэлгүүр дэлгэрнэ, контробандын бараан худалдагдана, янхан эхэнэрнүүдэй тоо олошорно.

Энээнтэй дашарамдуулан, Карачиин полициин шэнэ начальник Асиф Маджид гэмтэ ябадалтадтай тэмсэхэдээ, «шэнэ аргануудые» хэрэглэхээр шиидэ гээд Карачиин «Морнинг ньюс» газетэ бэшэнэ. Карачиин гутамшаг байдалтай танилсахын тула Маджид нюуса нэрэтэйгээр городой муу гэлсүүлдэг районуудаар ябаха хүсэлэнтэй. Тусхайлхада, hүниин гэрнүүдэй хүдэлмэриие мэдэхэ, тэрээгүүр ябагшадтай танилсахые бодомжолно. Маджидай мэдэлэй полициинхид тэдэнэй даашада байhан городой районуудтахи эгээн аюултай гэмтэдэй список үгтэhэн байха юм.

«Нюуса» шалгалтануудай үедэ полициин начальнигай «нюуса нэрэеэ» сахижа ябахын тула эдэ бүгэдэндэ нэмэлтэ болгон, тэрэнэй дүрэ зурагые толилhон байна.

Ю. ПАВЛИНОВ.
(ТАСС).

ЯПОН СОЛДАДУУД ГУАМАЙ ШЭДХЭ ШЭРЭНГИНҮҮД СОО

ЯПОНОЙ хоёр солдат Номгон океанай Гуам аралай бүртаг шэрэнгинүүд соогуур мүнөө болотор зайжа ябаhаар гэжэ мэдээсэгдээ hэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэhээр хори тухай жэл үнгэрөө гэжэ тэдэнэр мүнөө болотор мэдэнэгүй. Үhэ зүhэндөө, hахал hамбайдаа дарагдашаhан, зэрлигшэшэhэн, hуларшаhан эдэ хоёр солдат hаяшаг холын районуудта хүдэлхэеэ ошоhон хүдэлмэришэдтэ тулаcа ерээд, тэдэнние харажархин сасуу, зугадан талиhан байна. Эдэнние бэдэрхын тула тусхай бүлэг бүридүүлэгдээ. Японой армиин урдын сержант Минагава, Японой элүүрые хамгаалгын министерствын хоёр хүдэлмэрилэгшэд тэрээндэ оронхой. Гэхэ зуура, долоон жэлэй урда тээ тэрэниие Гуамай шэрэнги cooho олоходонь, Минагава дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэhэн тухай мэдэжэ абаhан юм.

Японой эдэ хоёр солдадай бүртаг шэрэнги соогуурхи зүргэ харгынуудаар заатагүй ябаха байhыень хараада абан, бэдэрэлгэдэ хабаадагшад Японой hүүлшын газетэнүүдые, япон дуунуудай текстые, соносхолой хуудаhануудые тэрээгүүрнь гэжэ шиидээ.

Л. ШОКИН,
ТАСС-ай корреспондент.
Нью-Йорк.

Фельетоной орондо

МЮНХЕНЭЙ «ШУУЮУР»

БАРУУН ГЕРМАНИИН полици резинэ шиидам, нюдэ хорлохоодог газтай граната, уhа сасадаг зэбсэгүүдтэй юм. Гэбэшье тэдэ зэбсэгүүд үрэ багатай болоо гэжэ засаг баригшад hаяшагай тоолоно. Хэды хашаа хаагаашье hаань, улад зон эндэ тэндэ суглаа хэжэ, правительствын гутамшаг ябадалые сэхэ шууд шүүмжэлнэ.

Тиихэдэнь иимэ ябадалаа болихые баадхаhан шэнэ зэбсэг бүтээн гаргаха даабари полицида үгтэhэн байгаа. Хаа хаанагүй хон-жэн, абяа анирүй болохо ёhотой. Энэ зорилго шиидхэхээр эрхим бэрхэ сагдаанар үргэhэ нойргүй хүдэлжэ, ухаатаа түйлгэхэ ушартай болоо. Эсэстээ тэрэ асуудалынь шиидхэгдэбэ. Шэнэ зохёоhон юумэнь даб дээрэ нюуса байhаар. Гэбэшье хэблэлдэ тэрээн тухай халта бэшэгдээ. Тусхайлхада, «Франкфуртер рундшау» газетэ шэнэ зэбсэгэй зарим шэнжэнүүд тухай уншагшадтаа мэдээсээ.

Мюнхенэй полициин хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар шалгарhан байна. «Шууюур» гэдэг гайхалтай hонин нэрэтэй, сэсэн аппарат зохёогоо юм ха. Засагаархидта эсэргүүсэн, олоной суглаануудые үнгэргэдэг хүнүүдые намнаха гомилолготой юм гэлсэнэ. Тэрэнь хахир муухай, нюрга руу хүйтэн даама абяа гаргадаг. Тиихэдэнь шэхэн соохи нимгэхэн hарьhан хаалта тэhэ hурэшэн алдаад, хүнүүд тала бүри таран гүйлдэшэдэг...

Мюнхенэй «гурим журам сахигшадай» зохёоhон юумэн полициинхидай ухаалалгын түүхэдэ орожошье болохо, Теэд тэрээгээрнь засаг баригшадай этигэл найдабариие харюулхагүй ха. Юундэб гэхэдэ, хүн зон hанал бодолоо мэдүүлхэеэ хэзээдэшье болихогүй гэжэ батаар найдуулха байнабди.

В. ВИНОГРАДОВ.
(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: Совет наукын гайхамшагта шэнэ түйлалта. Пилодой залан ябуулдаг гурбан hууритай «Восход» гэжэ одон онгосо түбиие тойрон ниидэжэ ябаhан тухай ТАСС-ай мэдээсэл. «Шалгалтын зорилго: химиин түйлалта —фермэ бүхэндэ» гэhэн гаршагтай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Хүдөөдэхи hуралсал» гэhэн рубрика доро Ивалгын туршалгын ажахын парткомой секретарь Г. Торнуевай «Малшадай ажалай hуури» гэhэн бэшэг; болон бусад материалнууд.

Гурбадахи хуудаhанда: «Хэлэ бэшэгэй асуудалнууд тушаа хөөрэлдөөн» гэhэн М. Мангадаев. Ж. Сажинов гэгшэдэй корреспонденци. Гадаадын мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Олимпиин наадaнай түрүүшын үдэрэй дүн — совет спортсмен Алексей Вахонин алтан медальда хүртэhэн тухай мэдээсэл болон бусад hонин толилгдобо

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной октябриин 13.

Редакторай орлогшо **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00243. Зак. № 1039.